

Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine

Sisukord

Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine	4
Riigikontrolli soovitused ja ministrite vastused	16
Auditi iseloomustus	22
Lisa A. Täiskasvanute eesti keele õppe riikliku korralduse mudel	25
Lisa B. Täiskasvanute eesti keele õppe riiklikult toetatud tegevused ja maksumus (eurodes) ajavahemikul 2014–2018 ning prognoos aastateks 2019+	26

Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine

Mida me auditeerisime ja miks see on oluline?

1. Eesti keele säilimine on üks Eesti Vabariigi põhiseaduse preambulis rõhutatud alusväärtustest. Riigi huvides on, et siin elavad inimesed valdaksid eesti keelt, sest see võimaldab rääkida ja lüüa kaasa Eesti elu edendamisel, rakendada oma teadmisi ning oskusi tööturul ja kasvatada seeläbi iseenda ja ühiskonna jõukust.

2. Statistikaameti viimastel andmetel rääkis 2016. aasta seisuga eesti keelt emakeelena ca 68% kogu Eesti rahvastikust, sh näiteks 16% Ida-Virumaa ja 51% Tallinna elanikest. 2018. aastal avalikustatud Tallinna Ülikooli ja Eesti Rakendusüuringute Keskuse CentAR uuringu „Eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanute eesti keele õpe lõimumis- ja tööhõivepoliitikas: kvaliteet, mõju ja korraldus“¹ kohaselt elab Eestis erinevate hinnangute järgi ligikaudu 300 000 täiskasvanut, kelle emakeel ei ole eesti keel. Neist oskavad eesti keelt enamal või vähemal määral ligikaudu pooled. Teistest rahvustest elanike eesti keele oskus on paranenud, kuid aeglaselt². Rohkem kui 100 000 Eestis elavat täiskasvanut vajaksid juurde õppimist, et osata igapäevaelus piisaval tasemel eesti keeles rääkida ja kirjutada.

3. Riigikontroll analüüsis auditi käigus, kuidas Eesti riik korraldab eesti keele õpet³ täiskasvanutele, kelle emakeel ei ole eesti keel. Tuginedes tehtud intervjuudele ja andmepäringutele, seadis Riigikontroll eesmärgiks välja selgitada,

- kelle keeleõpet, milliste tegevuste ja kuludega riik toetab;
- kas täiskasvanutele eesti keele õpetamiseks on loodud tõhus korraldus; keeleõppetegevuste kavandamine ja elluviimine on süsteemselt juhitud ja ministriumide vahel koordineeritud.

4. Riigikontrolli auditi otseses fookuses ei olnud keeleõppetegevuste tulemuste, meetodika ega mõju hindamine (vt täpsemalt osast „Auditi iseloomustus“), mida on aastate jooksul kajastatud erinevate ministriumide tellitud uuringutes.

5. **Riigikontrolli hinnangul pole täiskasvanute eesti keele õppe korraldamisel selget sisulist juhti, valdkonna arengu eest vastutajat ega süsteemset keeleõppetegevuste koordineerimist asjaomaste riigiasutuste vahel. See pärsib keeleõppeprobleemide lahenduste leidmist ning tekitab tegevuste dubleerimise ja raha ebaefektiivse kasutamise riski. Terviklikku ülevaadet täiskasvanute keeleõppele**

Mida me auditi tulemusel kokkuvõtvalt leidsime?

¹ <https://centar.ee/case-studies/eesti-keelest-erineva-emakeelega-taiskasvanute-eesti-keele-ope-loimumis-ja-toohoivepoliitikas-kvaliteet-moju-ja-korraldus/>

² <https://www.kul.ee/et/EIM2017>

³ Täiskasvanute keeleõppe all käsitles Riigikontroll 18-aastaste ja vanemate sihtrühmale mõeldud eesti keele kursusi, kooolitusi, keelekümblust ja teisi tegevusi, mille eesmärk on eesti keele oskuse parandamine, aga mis ei ole mõne haridusastutuse õppekava osa või õppekavas valikainena pakutav.

suunatud tegevustest, eesmärkidest, tegevuste tulemustest ja maksumusest veel ei ole, see on ministeeriumides koostamisel⁴.

6. Puudub pikaajaline kindlus keeleõppetegevuste rahastamise suhtes. Riik on täiskasvanute eesti keele õpet finantseerinud valdavalt Eesti Töötukassa ja Euroopa Liidu raha abil⁵, mistõttu võib keeleõppe rahastamine sattuda surve alla Euroopa Liidu toetuste kahanemise ja/või majanduskeskkonna halvenemise korral. Samas peaks asjaomaste ministeeriumide hinnangul pea kõigi praegu rakendatavate keeleõppetegevustega jätkama ka edaspidi ning rahastamist pigem suurendama.

7. Täiskasvanutele eesti keele õppe võimaldamise suurimad probleemid on kvalifitseeritud keeleõpetajate, sh õpetajate järelkasvu puudus, keelekoolituste vähesus ning riigiasutuste ebapiisav koostöö keelekoolituste hankimisel. Keeleõpetajate puuduse probleemi on teadvustatud, kuid Riigikontrollile ei nähtu, et selle leevendamiseks oleks otsuste tasandil süsteemselt ja piisavalt tegeletud.

8. Täiskasvanute eesti keele õpet korraldavad viis ministeeriumi mitme riikliku arengukava ja 32 tegevuse kaudu⁶. Vabariigi Valitsuse seaduse kohaselt on keelepoliitika kavandamine laiemalt ning asjakohaste õigusaktide eelnõude koostamine Haridus- ja Teadusministeeriumi ülesanne. Selle ministeeriumi vastutusalas on konkreetsete tegevustena ka näiteks keeleõppekulude hüvitamine eesti keele tasemeeksami sooritajatele, tasemeeksamite korraldamine, Ida-Viru haridustöötajate keeleõppe toetamine, järelevalve.

9. Põhimääruste kohaselt korraldavad erinevatele sihtrühmadele keeleõpet ka teised ministeeriumid. Kultuuriministeerium võimaldab keeleõpet Eesti vähelõimunud püsielanikele ja uussisserändajatele. Sotsiaalministeeriumi kaudu pakutakse eesti keele õpet rahvusvahelise kaitse saanutele ja Eesti Töötukassa kaudu töötutele ning inimestele, kes on töö kaotamise ohus või vajavad eesti keele õpet oma tööalase arengu soodustamiseks. Siseministeerium korraldab kohanemisprogrammi raames algtaseme keeleõpet uussisserändajatele ning võimaldab välismaalastel, kes on Eestis elanud üle viie aasta, sõlmida Sisekaitseakadeemia kaudu keeleõppeleping Eesti kodakondsuse taotlemiseks. Justiitsministeerium korraldab eesti keele õpet kinnipeetavatele (vt täiskasvanute keeleõppe korralduses osalevaid asutusi ja nende ülesandeid lisast A).

10. Keeleõppetegevusi viiakse ellu vähemalt viie riikliku arengukava, nende rakendusplaanide ja programmide kaudu⁷. Tegelikult on keeleõppe sihtrühmad ja nende vajadused ühteagu eriilmelised,

⁴ Täiskasvanute eesti keele õppe korraldamisega seotud ministeeriumid on koondanud osaliselt info keelekursuste mahu ja maksumuse kohta aastatel 2018 ja 2019; ministeeriumide sõnul on kavas infot täiendada ning analüüsida, kuidas seda saaks senisest enam kasutada valdkonna arendamiseks.

⁵ Täiskasvanute keeleõpet on toetatud välisabist alates 1993. aastast.

⁶ Tegevuste arv on veidi tinglik sõltuvalt sellest, kas ja kuidas ministeeriumid vähem mahukaid meetmeid rühmitasid.

⁷ Näiteks „Eesti keele arengukava 2011–2017(2020)“; „Elukestva õppe strateegia 2020“; „Lõimuv Eesti 2020“; „Heaolu arengukava 2016–2023“; „Eesti keele programm 2019–2022“.

Milliste tegevustega riik täiskasvanute eesti keele õpet toetab?

läbipõimunud ja osaliselt kattuvad ning keeleõppe tulemuslik ja rahaliselt efektiivne korraldus eeldab, et ministriumide vahel on ülesanded selgelt jaotatud ja tegevused koordineeritud (vt keeleõppega seonduvaid tegevusi, maksumusi jms lisast B).

Kui palju keeleõppetegevused maksavad?

11. Viimasel viiel aastal on kaks kolmandikku eesti keele õppe kuludest kaetud Euroopa Liidu toetuste ja Eesti Töötukassa raha arvelt. Täiskasvanute eesti keele õppega seotud tegevuste ja nende maksumuste kohta on riigis terviklikumalt andmeid koondama asunud 2018. aasta lõpus. Riigikontrollile esitatud andmetest nähtub, et aastatel 2014–2018 olid täiskasvanute keeleõppega seotud tegevuste kulud ca 21,1 miljonit eurot, millest 6,6 miljonit kaeti riigieelarveliste n-õ omatulude, peamiselt maksumulude arvelt. Suurem osa rahast tuli aga Eesti Töötukassa eelarvest ja välistoetustest. 2019. aastal on keeleõppekuludeks kavandanud ca 14,5 miljonit eurot, sh riigieelarve omatulude arvelt ligikaudu 4,3 miljonit eurot (vt tabel 1). Rahastamise kasv 2019. aastal on tingitud eelkõige sellest, et Eesti Töötukassa on suurendanud töötute, töötavate inimeste ja tööandjate keeleõppetegevuste, Kultuuriministeerium eesti keele majade rahastamist ning rakendub Siseministeeriumi meede toetada eesti keele õpet kodakondsuse taotlemiseks.

Tabel 1. Täiskasvanute eesti keele õppetegevuste maksumus valitsemisalade kaupa, sh Eesti Töötukassa kulud, aastatel 2014–2018 ja prognoos aastaks 2019 (eurot)

Valitsemisala	2014–2018	2014–2018 aasta keskmise	2019 ¹
Haridus- ja Teadusministeerium	4 157 809	831 562	908 400 ²
Sotsiaalministeerium	9 777 839	1 955 568	8 560 080 ³
Kultuuriministeerium	4 746 806	949 361	2 782 293
Siseministeerium	1 329 791	265 958	1 991 845
Justiitsministeerium	1 063 226	212 645	282 087
KOKKU	21 075 471	4 215 094	14 524 705

1. Prognoositavad kulud.

2. Haridus- ja Teadusministeeriumi kuludele lisandub tegevuse „KOVide avatud taotlusvoor (keeleõppetegevused edukamaks toimetulekuks tööturul)“ rahastus, mis pole avatud taotlusvooru vormi tõttu teada.

3. Sotsiaalministeeriumi kulude sees kajastatud töötukassa eesti keele koolituse eelarve on osa tööturukoolituste eelarvest ja selle vajadust prognoositakse ning eelarvestatakse tervikuna. Töötukassa tööturuteenuste eelarve kinnitatakse vastavalt teenuste vajadusele ehk sellele, milliseid teenuseid ja kui suures mahus kliendid vajavad, arvestades ühelt poolt klientide profiili ning teiselt poolt tööturu olukorda.

Allikas: Riigikontrolli ministriumide ja Eesti Töötukassa andmete põhjal 20.05.2019. aasta seisuga

12. Rahaliselt mahukaimad tegevused olid ajavahemikul 2014–2018 keelekoolitused registreeritud töötutele (Sotsiaalministeeriumi valitsemisala), lõimumiskoolitused ja eesti keele majade tegevus (Kultuuriministeeriumi valitsemisala), keeleõppekulude hüvitamine eesti keele tasemeeksami sooritajatele, e-õppekeskkondade „Keeleklikk“ ja „Keeletee“ loomine, tasemeeksamite ettevalmistus ja korraldamine (Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala) ning keelekoolitused uussisserändajatele ja Eesti kodakondsuse taotlejatele (Siseministeeriumi valitsemisala) (vt täpsemalt lisa B).

Millised riskid kaasnevad sellega, et keeleõppetegevusi rahastatakse suurel määral välisriikidest?

13. Keeleõppetegevuste märkimisväärne rahastamine välisriikidest on tinginud rahastamise ebahühtluse ja see on põhjustanud takistusi keele õpetamisel. Ministeeriumid, kelle keeleõppetegevusi rahastatakse olulises osas välisriikidest, tõid vastuses Riigikontrollile esile, et vähene riigieelarveline rahastus, sõltumine välisriikidest ja selle tsüklilisusest on toonud kaasa probleemid keeleõppe pakkumisel – näiteks muutub vastavuses rahastamisega oluliselt inimeste arv, kellele on võimalik koolitust pakkuda. Samuti on risk, et keelekoolitust pakkuvad ettevõtted näevad riiklike hankeid kui projektipõhist tellimust ega panusta piisavalt keeleõpetajate kvalifikatsiooni hoidmisse ja parandamisesse.

„Koolitusmoodulite käivitamisel 2015. aastal oli esialgselt planeeritud, et koolitusel osaleb ligikaudu 540 inimest, kuid esimesele keelekoolitusele registreeris enam kui 10 korda rohkem inimesi ehk 5961 inimest. Suur huvi keelekoolituse vastu tulenes asjaolust, et mitu aastat (2013–2014 ja 2015. aasta I pool) ei olnud tasuta keeleõpet pakutud seoses rahastuse puudumisega.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

Kas eesti keelt saavad õppida kõik täiskasvanud, kes seda soovivad?

14. Inimesi, kes on valmis eesti keelt õppima, on oluliselt enam, kui on riiklikult toetatud eesti keele õppimise võimalused ja koolituste maht. Sõltuvalt aastast, kas ja kui palju oli võimalik kasutada välisriikidest, on aastatel 2014–2018 koolitusmaht varieerunud vahemikus 2000–6000 osalejat aastas⁸. Aktiivse eesti keele oskusega on aga ligi pooled eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanuist ehk enam kui 100 000 inimest, kellest värskeima uuringu kohaselt on ca kaks kolmandikku järgmise kolme aasta jooksul valmis keelt omandama.⁹ Eesti ühiskonna integratsiooni värskeima monitooringu¹⁰ põhjal on muu emakeelega rahvastiku eesti keele oskus paranenud, kuid endiselt ei oska eesti keelt üldse 10%.

„Oleme viidanud, et keeleõpet vajaks ja sooviks ca 60 tuhat inimest. See number tugineb inimeste hinnangule, et neil ei oleks midagi keeleõppe vastu, kuid sellel on ka oma eesmärk probleemkohale reljeefselt tähelepanu juhtida ja kindlasti on motivatsioon eesti keelt õppida kasvanud.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

Kas eesti keele õpetamiseks õpetajaid jätkub?

15. Kvalifitseeritud keeleõpetajaid on vähe ja see võib negatiivselt mõjutada ka eesti keele õpetamist üldhariduskoolides. Kõik auditeeritud ministeeriumid leidsid Riigikontrollile vastates, et kvalifitseeritud keeleõpetajate puudus on rahapuuduse kõrval teine põhjus, mis pärsib keelekoolituste võimaldamist ning võib tekitada liigse koormuse üldhariduskoolide õpetajatele, probleem on teravam Ida-Virumaal. Samas ei nähtu Riigikontrollile, et probleemi leevendamiseks oleks otsuste tasandil piisavalt tegeletud¹¹. Keeleinspektsiooni ja Eesti

⁸ Eesti keelt õpitakse ka oma raha eest, kuid pole teada, kui suur on nende inimeste hulk.

⁹ Allikas: <https://centar.ee/case-studies/eesti-keelest-erineva-emakeelega-taiskasvanute-eesti-keele-ope-loimumis-ja-toohoivepoliitikas-kvaliteet-moju-ja-korraldus/>

¹⁰ <https://www.kul.ee/et/EIM2017>

¹¹ Keeleõpetajate puuduse leevendamisele on suunatud üksikud algatused. Näiteks on Kultuuriministeerium sõlminud viimasel paaril aastal Tartu Ülikooliga tegevustoetuslepingu, mille raames koolitatakse eesti keele majade õpetajaid, keeleõppe eestvedajaid ning tegevõpetajaid. Eesti keele majade keeleõpetajate koolitusprojekt hõlmas kolme koolitusprogrammi väljatöötamist ja elluviimist. Koolitusprogrammid

Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmetel töötab 10% üldhariduskooli õpetajatest lisaks ka täiskasvanute keelekoolitajatena, tehes seda lisatöona. Haridus- ja Teadusministeeriumi andmetel töötab täiskasvanute keeleõpetajatest 13% üldhariduskoolides.

„Headel õpetajatel on palju tööd, nende teenustele konkureeritakse. Olen kuulnud, et keeleõpet pakkuvad ettevõtted n-ö meelitavad üle õpetajaid üldharidussüsteemist. Siin võib muret tunda sellepärast, et laste keeleõppe koolides kannatab. See võib viia näiteks selleni, et kui muu emakeelega laps ei saa koolis head eesti keele õpet, siis keskendutakse teiste keelte õppimisele ning rakendatakse end Eesti asemel teistes riikides.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Ilmselt suurimaks murekohaks keeleõppe korraldamisel on kvalifitseeritud õpetajate puudus ning perspektiiv, et paljud neist on eakad ja sellele probleemile ei ole täna head lahendust leitud, kuna ei saa leevendada nõudeid õpetajatele, nende kutsestandardit. Seetõttu on reaalne elu selline, et päevasel ajal koolitab õpetaja üldhariduskoolis lapsi ning pärast põhitööd õpetab täiskasvanuid – on küsimus, kas see on pikas perspektiivis jätkusuutlik, näiteks Ida-Virumaa (keele)õpetajate koormus on päris tõsine.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Õpetajate puudus on tinginud selle, et keelekoolitusele saamiseks tuleb päris kaua oodata – näiteks töötukassa korraldatavate koolituste puhul on keskmiseks ooteajaks kuus kuud. Lisaks soosib riigi hankepõhine koolituste korraldamine projektipõhist lähenemist keelefirmade poolt ehk nad ei ole väga huvitatud keeleõpetajate koolitamisest, mis võib viia teatavate kvaliteediprobleemideni koolituste läbiviimisel õpetajate poolt.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Tooksin veel esile ka kvalifitseeritud õpetajate puuduse küsimuse, tuleb leida lahendus, kuidas täiskasvanutele eesti keelt õpetada nii, et üldhariduskoolide õpetajaid mitte (liigselt) hõlmata.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

Kas riigiasutused hangivad keelekoolitusi sarnastel tingimustel ja sarnase hinnaga?

16. Riigiasutuste tegevus keelekoolituste hankimisel ei ole piisavalt koordineeritud. Mitmed Riigikontrollile vastanud ministeeriumide esindajad leidsid, et keelekoolituste hankimise põhimõtted võiksid olla selgemalt kokku lepitud, et riigiasutused ei konkureeriks tarbetult koolitaja leidmisel, saaks kvaliteetse teenuse ning kasutaks efektiivselt maksumaksja raha. Haridus- ja Teadusministeeriumi kinnitusel valmib 2019. aasta sügisel koolitushanke näidispõhi, mille saab keelesisuga täita sihtrühma vajadusi arvestades.

„Terviklikku ja kokkulepitut arusaama, millised on kõige otstarbekamad kriteeriumid kursuse tellimisel, milline on objektiivne turuhind ja millise hinnaga peaksime n-ö

töötas Kultuuriministeeriumi tellimisel ning koostöös Integratsiooni Sihtasutusega välja Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituut.

leppima, praegu ei ole. Praegu oleme arvestanud/prognostinud kulusid pigem nii, et võtnud teatava varasemalt kujunenud hinna ning liitnud sinna teatud koefitsiendi. Hindadega on üksjagu segadust.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Huvitav asjaolu, mis kursuste maksumuse kaardistusest ilmnes, oli see, et näiteks töötutele, vähelõimunutele või uussaabujatele korraldatud kursused olid kõik erineva hinnaga.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Süsteemselt pole minu teada keelekursuste hindu võrreldud, kuid kui seda on analüüsitud, siis on hinnaerinevused ilmnunud. Eraldi küsimus on, et kui valida tuleb odavam pakkumine, kas saadav teenus on ka kvaliteetne.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

Kas asjaomased ministeeriumid on keeleõppe valdkonna probleemide suhtes ühel nõul?

17. Täiskasvanute eesti keele õppe korraldamises on ministeeriumidel koostöö, tegevuste koordineerimise, juhtimise ja vastutuse vallas puudujääke ning erimeelsusi, mis pärsvivad keeleõppeprobleemidele lahenduste leidmist. 2018. aastal avalikustati Kultuuriministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi tellimusel valminud uuring¹², milles on käsitletud täiskasvanute keeleõppe olukorda, probleeme ja soovitusi ning mis on märkimisväärselt kriitiline¹³. Riigikontrolli tehtud intervjuudest selgus, et Kultuuriministeerium, Sotsiaalministeerium ning Siseministeerium nõustuvad uuringu järelduste ja soovitustega pea täielikult, seevastu Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul ei ole uuring enamjaolt asjakohane¹⁴. Põhjusena nimetas Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja, et uuringu koostajatel ja partneritel (asjaomastel ministeeriumidel) on uuringu koostamisel nappinud sobivat infot. See näitab ilmekalt, et valdkonna tervikliku ja täpse käsitlemise huvides on tähtis, et sarnastes analüüsid osaleksid kõik olulised osapooled.

18. Konsensus on ministeeriumidel peamiselt vaid selles, et valdkonna suurima probleemina nähakse kvalifitseeritud keeleõpetajate puudust. Teisalt, õpetajate puudusega seotud probleemide süsteemse lahendamise kohta tõendeid ei ole. Samuti pole kindlust, et ka muud uuringus toodud probleemid leiavad tähelepanu ning leevendamist.

19. Täiskasvanute eesti keele õppe korralduses puudub selge juhtimine ja vastutus, mitteametlik infovahetus on ametnike tasandil siiski viimasel paaril aastal paranenud. Pole kindlust, et ametnike vahel räägitu ja võimalikud lahendused keeleõppe valdkonna probleemidele ka otsusteni jõuavad. Eesti keelepoliitika kujundamiseks ja Vabariigi Valitsuse nõustamiseks on ametlikus vormis ellu kutsutud Eesti

Milliseid parenduskohti näevad ministeeriumid keeleõppe valdkonna koordineerimises?

¹² <https://centar.ee/case-studies/eesti-keelest-erineva-emakeelega-taiskasvanute-eesti-keele-ope-loimumis-ja-toohoivepoliitikas-kvaliteet-moju-ja-korraldus/>.

¹³ Muu hulgas leiti selles uuringus, et infot selle kohta, kui palju on koolitusi vaja ja milline on nende tulemuslikkus, ei ole süstemaatiliselt kogutud, ning keeleõppe tugistruktuurid ja pakutav keeleõpe ei ole korraldatud vajaduspõhiselt.

¹⁴ Justiitsministeerium ei kujundanud selles küsimuses üldistatud seisukohta põhjendusega, et nende sihtrühm on sedavõrd spetsiifiline ja piiritletud.

keelenõukogu, mille ülesanne on aga Riigikontrolli intervjueeritute sõnul tegeleda keelepoliitika üldisemate küsimustega.

20. Eesti keelenõukogu kõrvale loodi 2016. aastal mitteformaalne, ametnike infovahetusring riigikeele nõukoda, mis käib koos kord kvartalis ning mille tööd korraldab Haridus- ja Teadusministeerium. Intervjueeritute hinnangul on nõukoja ellukutsumisega paranenud teabe vahetamine selle kohta, milliseid keeleõppetegevusi erinevad ministeeriumid rakendavad. Loodud on eeldused, et keeleõppetegevuste kooskõlastamine ja koordineerimine ministeeriumide vahel süveneb. Seda kinnitavad ka Riigikontrolli analüüsitud riigikeele nõukoja koosolekute protokollid. Teisalt puudub kindlus, kas ja kui palju mõjutavad nõukoja töö ning arutelud praegusel kujul keeleõppe valdkonna arendamist puudutavaid (rahastus)otsuseid.

„Kordineerimine ja nn silotorniefekt võis olla probleemiks varem, kuid usun, et see on tugevalt leevenenud riigikeele nõukoja ellu kutsumisega.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Keeleõppe valdkonna juhtimise ja probleemide süsteemse, tervikliku ning koordineeritud lahendamise seisukohalt on puuduseks see, et pole sellist kohta, kus saaks teha ametlikke ja püsivaid kokkuleppeid. Ka mainitud riigikeele nõukoda on pigem formaat, kus saab mõtteid vahetada, kuid nende jõudmine poliitika kujundamisse ja rakendamisse on praegu pigem ebatõenäoline või ebaselge.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Tegemist on eelkõige ametnike inforingiga, infovahetusega, mitte niivõrd otsuste ette valmistamisega.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Kui nii võib öelda, siis enne uuringut oli koostöö ja koordinatsioon, nii kaua kui mina olen teema juures olnud ja tean, veel vähesem, et mitte öelda koostööd ei olnud, klassikaline nn silotornide efekt. Märke ja näiteid, et olukord hakkab paranema, on ilmnunud.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Keeleõppe valdkonnas on üsna pikalt valitsemisalad toimetanud paralleelselt n-ö oma asja ajades ning kokkulepped asjaomaste asutuste vahel on hetkel siiski peamiselt suusõnalised. Süsteemset, terviklikku ja formaalset lähenemist sellele küsimusele napib.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Eelkõige on aruteluformaadid ametnike vahelised ja mitteformaalsed, mis on tekkinud ja tuginevad ametnike enda initsiatiivile ning suhtlemisaktiivsus sõltub ilmselt sellest, millistel ministeeriumidel on tugevam tegevuste puutumus.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

**Kas ministeeriumid
kooskõlastavad, kes, milleks
ja kui palju riigieelarvest
raha taotleb?**

21. Riigi eelarvestrateegias aastateks 2020–2023 keeleõppetegevuste rahastamisaotlusi ministeeriumid süsteemselt ega terviklikult omavahel ei kooskõlastanud. Riigikontrolli tehtud intervjuudest nähtub, et täiskasvanute keeleõppeks riigieelarvest taotletavaid summasid ministeeriumid ei kooskõlasta või teevad seda episoodiliselt sõltuvalt ministeeriumide initsiatiivikusest.

„Ministeeriumide rahataotlusi ametnike tasandil vaadatakse, kuid usutavasti ei ole see terviklik, et kõik asjaomased ministeeriumid arutavad kõikide teiste taotlusi, ja ametliku loomuga kooskõlastamine.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Taas kord on siin suhtlus olnud erinevate ministeeriumide vahel ilmselt erinev. Mitteametlikke kontakte on olnud, samas rahastamisaotluste ametlikku, struktureeritud ja terviklikku arutelu ning n-ö kooskõlastamist asjaomaste ministeeriumide vahel ei olnud.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

**Kas keeleõppe valdkonna
arendamisele võiks kaasa
aidata üldkoordinaatori
selgem määramine?**

22. Täiskasvanute eesti keele õppe korraldamisega seotud Sotsiaalministeerium, Kultuuriministeerium ja Siseministeerium näevad vajadust valdkonna kesksema ning selgema koordineerimise, juhtimise ja koostöö ning Haridus- ja Teadusministeeriumi suurema rolli järele. Viiest ministeeriumist kolme hinnangul vääraks kaalumist, kas valdkonna arengu juhtimist saaks/võiks (muude abinõude kõrval) parandada keskse eestvedaja määramise teel. Justiitsministeerium selles küsimuses seisukohta ei võtnud, viidates nende valitsemisala keeleõppetegevuste väga piiritletud sihtrühmale.

23. Teisalt tõdesid ministeeriumide esindajad, et teadaolevalt pole seda mõtet ametlikul tasandil arutatud, ning kahtlesid, kas selles küsimuses on võimalik leida konsensuslik huvi ja seisukoht.

„Sisuliste probleemidega saab tegeleda ja leida lahendusi, kui on toimiv valdkonna arengu juhtimine ning tegevuste koordineerimine. Praegu ongi pigem see olukord, et tarvis oleks tugevamat, selgemat ja tsentraliseeritumat tegevuste koordineerimist ning vastutust, konkreetsemalt määratletud valdkonna eestvedajat, mis vähendaks nn silotornide efekti ministeeriumide vahel ja tegevuste killustatust. Viitan eelkõige sellele, et selgeks on rääkimata, milline ikkagi on Haridus- ja Teadusministeeriumi roll. Väidan, et partnerid ei tunne täna, et nad valdkonda sisuliselt veaksid. Kesksema vastutaja määramine ei lahenda automaatselt valdkonna probleeme, kuid looks selleks paremad eeldused kui praegune olukord.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Kokkuvõtvalt viitavad keeleõppe probleemkohad vajadusele arutada, kas ja milline riigiasutus ja milliste küsimustega peaks täpsemalt tegelema ja keeleõppe korraldamise eest vastutama.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Alustada tuleb küsimusest, kes vastutab keelepoliitika kujundamise ja elluviimise eest.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

Kas riik peaks täiskasvanute eesti keele õpet toetama ka edaspidi?

Kas keeleõppetegevusteks on raha piisavalt?

24. Ministeeriumid peavad vajalikuks jätkata aastatel 2020+ peaaegu kõigi praegu rakendatavate keeleõppetegevustega. 32 elluviidavast tegevusest hindasid ministeeriumid vaid kuue puhul, et lähiaastatel saab tegevustest loobuda või ongi tegemist olnud ühekordse meetmega. Näiteks ei ole Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul vajadust jätkata kohalikele omavalitsustele mõeldud meetmega, mille eesmärk on parandada ebapiisava keeleoskusega elanikkonna keeleoskust (vt täpsemalt lisa B).

25. Mitmed ministeeriumid tunnevad täiskasvanute keeleõppe valdkonna rahastamise pärast muret. Et pakkuda täiskasvanutele enam keelekoolitusi, keeleõpetajatele täienduskoolitusi ning rahastada keelemajade tegevust, taotles Kultuuriministeerium riigi eelarvestrategia aastateks 2020–2023 raames lisaraha kokku 11,3 miljoni euro ulatuses. Võrdluseks: perioodil 2014–2018 moodustasid Kultuuriministeeriumi keeleõppetegevuste kulud riigieelarvest kokku ca 4,7 miljonit eurot.

26. Ministeeriumid, kelle keeleõppetegevusi rahastatakse välistoetustest, on rõhutanud, et valdkonda on Euroopa Liidu toetusi vaja ka edaspidi. Samuti tuleb meeles pidada, et eesti keele õpe on Eesti Töötukassa jaoks üks paljudest tööturuteenustest ning majandusolukorra halvenemise ning töötuse kasvu korral suureneks surve töötukassa eelarvele. Ministeeriumid leiavad, et vajalike tegevuste lõpetamine või rahastamise vähendamine mõjutaks negatiivselt Eesti ühiskonna sidusust, majandust ja tööturgu.

„Märgin, et ministeerium hindab vajalikuks keeleõppe tegevustega jätkata ka järgmisel Euroopa Liidu eelarveperioodil ning loodab selleks ka edaspidi kasutada Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid. Ilmselt oleks liialt optimistlik loota, et ELi toetuste mittesaamise korral leitaks samas mahus raha riigieelarvelistest riigi omatuludest. Järgmise perioodi planeerimisest on räägitud ka teiste asjaomaste ministeeriumide ja Rahandusministeeriumiga, kuid siin on üleval mitmeid küsimusi, näiteks millise perioodi peale edasised tegevused ja rahastamisvajadus kavandada. Rahandusministeeriumi ootus järgmise perioodi planeerimisele ja protsessile vajab kindlasti täpsustamist, praegu on ministeeriumid toimetanud pigem vastavalt enda initsiatiivikusele. Samuti ei ole hetkel veel kindlat ja konkreetset kokkulepet asjaomaste ministeeriumide vahel, kes, millisteks tegevusteks ja millistele sihtrühmadele raha taotleb.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

„Üks teema on keeleõppe rahastamise märkimisväärne sõltuvus Euroopa Liidu toetustest, see on kindlasti asjaolu, millele peaks tähelepanu pöörama – rahastamise püsivus ja stabiilsus. Juba järgmisest aastast hakkavad ELi toetused valdkonnas oluliselt vähenema.“

Auditeeritud ministeeriumi esindaja Riigikontrollile

Mida Riigikontroll soovib?

27. Riigikontrolli soovib haridus- ja teadusministril koostöös kultuuriministri, sotsiaalministri, siseministri, rahvastikuministri ja justiitsministriga arvestada täiskasvanute eesti keele õppe tegevuste kavandamisel, rahastamisel ja elluviimisel ning asjaomaste arengukavade, tööplaanide jms koostamisel ja uuendamisel järgmist:

- leppida kokku täiskasvanute eesti keele õppe valdkonna juhtimissüsteem ja asjaomaste riigiasutuste vastutus. Muu hulgas käsitleda, millises osas vajavad ülesanded täpsustamist ning kas ja millistes küsimustes oleks otstarbekas muuta valdkonna eestvedamine ja juhtimine kesksamaks.
- igal ministeeriumil seada oma keeleõppetegevustele konkreetset tähtajalised eesmärgid, nende saavutamist iseloomustavad näitajad ning esitada info maksumuse kohta allikate kaupa. Valdkonna koordineeritud arendamiseks tagada selle teabe jagamine ministeeriumite vahel.
- koostada 2019. aasta jooksul ülevaade täiskasvanute eesti keele õppe ja rahastamise vajadusest sihtrühmade kaupa. Kooskõlastada riigieelarveprotsessis sihtrühmad ja koolitusmahud iga-aastaselt ning koordineerida pikemaajaline rahastus ja leppida kokku prioriteedid, sh välistoetuste planeerimisel. Vajaduse korral määrata kindlaks prioriteedid, millistele sihtrühmadele ja millises ulatuses piiratud ressursside tingimustes keskenduda.
- koostada riigieelarves täiskasvanute eesti keele õppetegevuste rahastamiseks eelnevalt kooskõlastatud rahastamisaotluste alusel ühisprogramm, võimaluse korral juba 2020. aasta riigieelarves, et tõhustada asjaomaste ministeeriumide koostööd.
- esitada riigi eelarvestrateegia koostamisel aastateks 2021–2024 asjaomaste ministeeriumide kooskõlastatud rahastamisaotlus, mis põhineb keeleõppe eesmärkidel, vajadustel ja senistel tulemustel.
- pöörata tähelepanu välistoetuste ja Eesti Töötukassa rahaliste vahendite suurele osakaalule täiskasvanute keeleõppetegevuste rahastamisel, sellest tulenevatele riskidele ning keeleõppetegevuste rahastamisele olukorras, kui välistoetused peaksid vähenema ja/või riiklik kohustuslik kaasfinantseering märkimisväärselt suurenema.
- kvalifitseeritud õpetajate piisavuse tagamiseks ja asjakohaste otsuste tegemiseks koostada piirkondade kaupa regulaarselt ülevaade: a) kui palju on riiklikult korraldatud keeleõppe raames täiskasvanuid koolitavaid eesti keele õpetajaid; b) kui suur osakaal üldharidussüsteemi eesti keele õpetajatest koolitab kõrvaltööna lisaks ka täiskasvanuid; c) milline on eesti keele õpetajate tegelik vajadus, et pakkuda kvaliteetset õpet nii üldharidussüsteemis kui ka täiskasvanutele, ning kas ja kuidas tagatakse õpetajate piisavus (tulevikus); d) kas keeleõpetajate kvalifikatsioon on piisav, neile vajalikud õppe- ja abimaterjalid ning sobiv õppemetoodika kättesaadavad ja kuidas toetada kvalifikatsiooni hoidmist/täiendamist.

- koostada 2019. aasta jooksul ülevaade riigi korraldatud keelekoolitushangete tingimustest ja maksumustest hankijate ning sihtrühmade kaupa aastatel 2017–2019. Hinnaerinevuste korral selgitada välja põhjused, võimaluse korral ühtlustada hangete tingimusi ning soodustada hankijate koostööd; rakendada parimat praktikat, et raha efektiivsemalt kasutada.
- kajastada arengudokumentides, kas ja kuidas viiakse ellu Sotsiaalministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi tellitud ning Tallinna Ülikooli ja Eesti Rakendusüuringute Keskuse CentAR tehtud uuringu „Eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanute eesti keele õpe lõimumis- ja tööhõivepoliitikas: kvaliteet, mõju ja korraldus“ antud soovitused (1–13); kas valdkonna probleemid lahendatakse soovitatust erineval viisil või kas, miks ja millised uuringu soovitused ei ole asjakohased.
- määrata riigikeele nõukoja tegevuse vorm, eesmärgid ja töö väljund Vabariigi Valitsuse või ministri otsusega, et suurendada selle nõukoja praktilist olulisust täiskasvanute eesti keele õppe korraldust puudutavate otsuste ettevalmistamisel. Luua otsustamiskord ja määrata kindlaks protsessid, mille tulemusena ministeeriumid räägiksid läbi ja kooskõlastaksid keeleõppetegevused, sh rahastamisaotlused riigieelarvest. Kindlustada, et nõukoja ettepanekud jõuaksid ühtsetel alustel arutlusele ja otsusteni asjaomaste ministeeriumide juhtkondades ning valdkonna juhtimisdokumentidesse.
- käsitleda täiskasvanute eesti keele õppega seonduvaid väljakutseid, arenguvajadusi ja -võimalusi koostatavas eesti keelepoliitika põhialustes.

Mida ministrid vastasid?

Haridus- ja teadusminister, kultuuriminister, sotsiaalminister, siseminister, rahvastikumister ja justiitsminister leidsid kokkuvõtvalt, et eesti keele ja kultuuri säilitamiseks ning edasikandmiseks on oluline tagada Eesti inimestele piisavad võimalused riigikeelt õppida ja kasutada. Ministrid märkisid, et eesti keele oskus on vajalik nii iseenda kui ka ühiskonna jõukuse kasvatamiseks. Eesti riigi huvides on tagada, et Eestis elavad inimesed valdaksid riigikeelt tasemel, mis võimaldab osaleda tööjõuturul ja ühiskonnaelus. Ministrid nõustusid valdavalt auditi järelduste ja soovitustega, tuues oma vastuskirjades esile ning selgitades oma valitsemisala tegevusi täiskasvanutele eesti keele õppe korraldamisel.

Haridus- ja teadusminister, kelle ülesannete hulka kuulub muu hulgas keelepoliitika kavandamine ning asjakohaste õigusaktide eelnõude koostamine, märkis vastuses Riigikontrollile, et „Riigi strateegilise planeerimise korraldus ei soodusta koostööd teenuste ning tegevuste kavandamisel ja korraldamisel. See takistab lahenduste leidmist auditis viidatud keeleõppega seonduvatele probleemidele ja toob kaasa tegevuste dubleerimise ning raha ebaefektiivse kasutamise“. Minister rõhutas järgmist: „Teeme ettepaneku arutada täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe teemat valitsuskabinetis. HTMil on kogemus terviklike programmide kavandamisel ja elluviimisel, mis arvestavad eri sihtgruppide vajaduste ja strateegiliste eesmärkidega, ning oleme valmis taas juhtrolli koos rahaliste vahenditega enda kätte võtma. Teeme

ettepaneku luua täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe küsimuste lahendamiseks ministeeriumide ülene ühisprogramm.“

Ministrite arvamused ja vastused auditi soovitudele on täismahus leitavad aruande lk 16–21.

/allkirjastatud digitaalselt/

Märt Loite
analüüsiosakonna peakontrolör

Riigikontrolli soovitused ja ministrite vastused

Riigikontroll andis auditi põhjal haridus- ja teadusministri, kultuuriministri, sotsiaalministri, siseministri, rahvastikuministri ja justiitsministri mitmeid soovitusi. Ministrid saatsid juulis 2019 Riigikontrolli soovitustele oma vastuse.

Ministrite üldised kommentaarid auditiaruande kohta

Haridus- ja teadusminister: Eesti keele kui teise keele tasuta õpet täiskasvanutele on pakutud viimase 27 aasta jooksul peamiselt välisvahendite toel. Aastatel 2007–2013 rakendas ja juhtis keeleõppeprogramme Haridus- ja Teadusministeerium (HTM). Käesoleval Euroopa rahastusperioodil läheneti teemale horisontaalselt. Keeleõpe ei ole eesmärk omaette, sest keeleoskus on vahend suuremate eesmärkide saavutamisel (nt lõimimine, tööhõive, kohanemine jms). Eri valdkonnad pidid oma poliitika rakendamisel arvestama keelekomponendiga ja lõimima selle oma teiste tegevustega.

Keelepoliitika eest vastutajana kujundab HTM keelevaldkonna õigusruumi, toetab eesti keele kui teise keele õppematerjalide loomist ja õpetajate ettevalmistamist, loob tingimused tasemeeksami sooritamiseks, hüvitab keeleõppekulud tasemeeksami edukalt sooritanutele ning vastutab keelevaldkonna järelevalve eest.

Auditist võib järeldada, et praegune süsteem, kus keeleõppe tegevused on jagatud erinevate tulemusvaldkondade vahel, ei rahulda osapooli ning on soov need tsentraliseerida.

Teeme ettepaneku arutada täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe teemat valitsuskabinetis. HTMil on kogemus terviklike programmide kavandamisel ja elluviimisel, mis arvestavad eri sihtgruppide vajaduste ja strateegiliste eesmärkidega, ning oleme valmis taas juhtrolli koos rahaliste vahenditega enda kätte võtma.

Üldised kommentaarid auditi aruande kohta

Keeleõppe tegevuste korraldusel lähtuvad ministeeriumid riigieelarve seaduses sätestatud strateegiliste arengudokumentide määratlusest ja nende tähendusest strateegilises juhtimises ning eelarveprotsessis. Riigis kasutusel olev programmipõhine eelarvekorraldus näeb ette, et programmis, mille kinnitamise ja elluviimise eest vastutab minister, määratakse tulemusvaldkonna alaeesmärgi saavutamiseks meetmed, mõõdikud, tegevused ja rahastamiskava.

Kehtivas strateegilise planeerimise raamistikus saab tulemusvaldkondade (sh sotsiaalne kaitse, tööturg, kultuur, lõimimine jne) eesmärkide saavutamise eest, mis on seotud keeleõppega, vastutada vaid tulemusvaldkonna juhtministeerium, mitte keelevaldkonna eest vastutav ministeerium. Riigi strateegilise planeerimise korraldus ei soodusta koostööd teenuste ning tegevuste kavandamisel ja korraldamisel. See takistab lahenduste leidmist auditis viidatud keeleõppega seonduvatele probleemidele ja toob kaasa tegevuste dubleerimise ning raha ebaefektiivse kasutamise.

Teeme ettepaneku luua täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe küsimuste lahendamiseks ministeeriumide ülene ühisprogramm.

Täpsustused lisade kohta

- 1) Tegevuste tabelis tuleks märkida ka arengukava, arengukava alaeesmärk ja tulemusvaldkond, mille alt seda rahastatakse.
- 2) Lisa B veerus „Kavandatud maksumus 2019“ on õige maksumus 200 000, mitte 450 000.
- 3) Lisas A, mis kajastab Kultuuriministeeriumis valminud täiskasvanute eesti keele õppe riikliku korralduse mudelit, on rohkelt ebatäpsusi ja on eksitud järgmistes faktides:
 - a) segi on aetud Eesti keelenõukogu ja riigikeele nõukoja funktsioonid.
 - b) Keelekursuste korraldajate kastid dubleerivad teineteist.
 - c) Eesti Emakeeleõpetajate Selts ei tegele eesti keelest erineva emakeelega inimeste keeleõppega.
 - d) Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liit on lõpetanud oma tegevuse.
 - e) Eesti Rakenduslingvistika Ühing pigem koondab keeleuurijatest teoreetikuid ja praktikuid kui pakub tehnoloogilist tuge.

Praegusel kujul esitatud skeem (lisa A) on õigem auditist eemaldada.

Riigikontrolli kommentaar lisa A puudutavate täpsustuste kohta: lisa A on vastavalt HTMi ettepanekule korrigeeritud ning kuna joonis kajastab kokkuvõtvalt täiskasvanute eesti keele õppe korraldust, on Riigikontrolli hinnangul täpsustatud joonis otstarbekas siiski aruande koosseisu jätta. Aruandes algselt kasutatud joonise allikas on Kultuuriministeerium, lisatud on allikana Haridus- ja Teadusministeerium.

Kultuuriminister: Kultuuriministeerium tunnustab Riigikontrolli mahuka ja tähtsa valdkondliku analüüsi eest. Ministeeriumi hinnangul on Riigikontrolli soovitused asjakohased ning tulevikku suunatud.

Keeleõppevõimaluste mitmekesisus ja partnerite lai võrgustik näitab selle valdkonna olulisust. Järjest kasvavat keeleõppe huviliste hulka arvestades on loodud uusi õpivõimalusi: Integratsiooni Sihtasutuse toel mitmekesistati keeleoskustaseme testimise võimalusi, loodi võimalused kodakondsuseksami näidisülesannetega tutvumiseks, toetati erinevaid projekte ja ühistegevusi eesti keele õppimiseks ja praktiseerimiseks, suurenes eesti keele kohvikute ning eesti keele ja kultuuri tundmise klubide arv. Möödunud aastal tähistasid ka Narva ja Tallinn eesti keele majade loomise algust.

Eesti keele õppevõimaluste paljusus avaldab mõju ka eesti keele tasemeeksami sooritusele. 2018. aastal sooritas SA Innove korraldatud eesti keele tasemeeksami A2-, B1-, B2- või C1-tasemel 56,4% eksamil käinutest, mis on 1,9 protsendi võrra suurem kui aasta varem.

Tulevikus tuleb võimaluste piires suurendada riiklikku keeleõppe rahastamise mahtu, luues sh alternatiivseid keeleõppe vorme ja IKT lahendusi, mis toetavad keelekeskkonda Ida-Virumaal ja Tallinnas. Täiskasvanutele on vaja võimaldada rohkem mitteformaalse keeleõppe võimalusi, töötavatele inimestele pakkuda paindlikke keeleõppe vorme töö, suurendada eesti keele

pakkumist A1-tasemel, jätkata tööandjate lõimumis- ja keeleõppealase nõustamisega, tegeleda täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpetajate koolitamise ja täiendkoolitamisega.

Edastame kaks täpsustust kontrolliaruande järelduste osas.

Juhime tähelepanu, et punktid 21 ja 25 ei ole omavahel kooskõlas, sest Kultuuriministeerium kooskõlastas Haridus- ja Teadusministeeriumi, Siseministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumiga keeleõppegevuste ühistaotluse, mida koalitsiooni eelarve läbirääkimiste käigus siiski ei toetatud. Ministeeriumide ühistaotlus on kirjale lisatud. Keeleõppe tegevuste rahastamist järgmise ELI finantsperioodi raames arutati ka Euroopa Sotsiaalfondi mitteformaalses töörühmas ning lepiti kokku edaspidine tööjaotus.

Täpsustus 25. punkti osas (lk 12): „Et pakkuda täiskasvanutele enam keelekoolitusi, keeleõpetajatele täienduskoolitusi ning rahastada keelemajade tegevust, taotles Kultuuriministeerium riigi eelarvestrateegia aastateks 2020–2023 raames lisaraha kokku 9,2 miljoni euro ulatuses.“ Palume muuta Kultuuriministeeriumi taotletud summat: Kultuuriministeerium taotles täiskasvanute eesti keele õppeks riigi eelarvestrateegia aastateks 2020–2023 raames lisaraha kokku 11 300 000 miljoni euro ulatuses.

Sotsiaalminister: Täname Teid, et esitasite arvamuse avaldamiseks kontrolliaruande „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine“ eelnõu. Esitame vastused kontrolliaruande eelnõus esitatud sotsiaalministri pädevuses olevatele soovitudele (vt sotsiaalministri vastuseid soovitudele auditiaruande punktist 27 või järgnevast tabelist).

Siseminister: Täname Teid võimaluse eest esitada arvamus kontrolliaruande „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine“ eelnõus välja toodud Siseministeeriumi ja siseministrit puudutavate soovitude kohta (vt siseministri vastuseid soovitudele auditiaruande punktist 27 või alltoodud tabelist). Esitame kontrolliaruande eelnõule alljärgnevad kommentaarid ja tähelepanekud.

1. Tegemist on vajaliku ülevaatega täiskasvanute eesti keele õppe korraldusest ja riiklikust rahastamisest.
2. Nõustume, et Eesti riigi huvides on tagada, et Eestis elavad inimesed valdaksid vajalikul tasemel riigikeelt tööjoturul, ühiskonnaelus ning kodanikuühiskonnas tulemuslikuks osalemiseks.
3. Alates 2019. aastast võimaldab Sisekaitseakadeemia kõigile Eesti Vabariigi kodakondsust taotleda soovivatele inimestele, kes on Eestis seaduslikult elanud vähemalt viis aastat ning vastavad põhilistele kodakondsuse taotlemise tingimustele, keeleõppelepingut, millega võimaldab riik Eesti kodakondsuse omandamiseks vajaliku keeletaseme B1 saavutamiseks vajaliku eesti keele õpet ning tasustatud õppepuhkust. Keeleõppelepingud on rahastatud riigieelarvelistest vahenditest, mistõttu ei ole lepingute rahastus sõltuv Euroopa Liidu toetustest ega nende potentsiaalses vähenemisest. Keeleõppelepingute väljatöötamise osalesid mitmed eesti keele õppe korralduse ja pakkumisega seotud asutused, sh Haridus- ja Teadusministeerium, SA Innove, Kultuuriministeerium, Integratsiooni Sihtasutus, Sotsiaalministeerium ning Eesti Töötukassa.
4. Riigikontrolli auditeerimise eesmärk oli analüüsida, kuidas Eesti riik korraldab eesti keele õpet täiskasvanutele, kelle emakeel ei ole eesti keel, ning milline on keeleõppe riiklik rahastamine. Kontrolliaruandest nähtub, et keeleõppe rahastamise osas puudub pikaajaline kindlus ning keeleõpet pole riiklikult piisavas mahus rahastatud. Samas on erinevaid tasuta eesti keele õppe võimalusi täiskasvanutele riigi poolt pakutud alates 1990. aastatest, kuid selge ülevaade nende tulemuslikkusest puudub. Jätkusuutliku ja püsiva eesti keele rahastusmudeli ja koolitussüsteemi loomiseks peame vajalikuks eelnevalt eraldi hinnata seniste suuremahulisemate täiskasvanutele suunatud keeleõppegevuste edukust ning mõju täiskasvanute keeleoskusele.
5. Riigikontrolli kontrolliaruandes on peamiste Siseministeeriumit ja selle haldusala puudutavate täiskasvanutele suunatud keeleõppegevustena Eesti kodakondsuse taotlemist soodustavad keeleõppelepingud ning uussisserändajate kohanemisprogrammi raames pakutav algtaseme keeleõpe. Peame oluliseks ka keeleõppealaseid tegevusi, mis on suunatud siseturvalisust tagavate teenistujate järelkasvu (nt Sisekaitseakadeemia eesti keele kursused sisseastujatele) tagamiseks ning kvalifikatsiooni (nt päästjate eesti keele oskuse tõstmine Päästeametis) tõstmiseks, mida on põgusalt kajastatud kontrolliaruande lisas B.

Rahvastikuminiister: Täname Teid võimaluse eest esitada arvamus kontrolliaruande „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine“ eelnõus välja toodud rahvastikuminiistri puudutavate soovitude kohta. Esitame kontrolliaruande eelnõule alljärgnevad kommentaarid ja tähelepanekud. Üldised kommentaarid:

1. Eesti keele säilitamiseks peame oluliseks, et kõigil Eesti elanikel oleksid piisavad võimalused riigikeele õppimiseks ning keele kasutamiseks. Eesti keele oskus on vajalik nii iseenda kui ühiskonna jõukuse kasvatamiseks, aga ka keele ja kultuuri säilitamiseks ning edasikandmiseks.
2. Eesti keele ja kultuuri säilitamisel on oluline roll ka väliseestlaste kogukonnal ning eestlastest tagasipöördujatel. Hetkel kehtiva rahvuskaaslaste programmiga 2014–2020, mille rakendamise eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium, toetatakse väliseestlaste kogukonda, pakkudes muu hulgas neile tuge eesti keele oskuse säilitamisel, aga ka eesti keele ja eesti keeles õpetamisel ning välismaal töötavate eesti keele õpetajate täiendusõppe pakkumisel. Kuigi Riigikontrolli kontrolliaruandes keskenduti eesti keele õppe korraldusel täiskasvanutele, kelle emakeel ei ole eesti keel, siis leiame, et väliseesti kogukonnale suunatud keeleõppealased tegevused, sh rahastus, vajaksid samuti kajastamist antud kontrolliaruandes, kuna paljude väliseestlaste järeltulijate emakeeleks ei pruugi enam olla eesti keel. Samuti kattuvad väliseestlaste kogukonnale suunatud keeleõppealaste tegevuste kitsakohad paljuski kontrolliaruandes toodud peamiste kitsaskohtadega, sh tegevuste rahastus ning kvalifitseeritud õpetajate olemasolu.

Justiitsminister: Täname Riigikontrolli „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine“ auditi läbi viimise ning selle käigus tehtud soovitude eest.

Justiitsministeeriumi osas puudutab täiskasvanute eesti keele õppe korraldus üksnes vanglas kinni peetavaid isikuid. Vangide riigikeele õpe on oluline taasühiskonnastav meede, mis tõstab isiku konkurentsivõimet vabal tööturul, tugevdab tema riigiidentiteeti ning sidusust ühiskonnaga, mis kogumis langetab uue kuriteo toimepanemise riski. Kõik vangide eesti keele õppega seotud tegevused rahastatakse hetkel Justiitsministeeriumi eelarvest.

Justiitsministeeriumi kitsalt piiritletud sihtrühm ning õppe toimumine vangla territooriumil seavad mõningased piirangud ametkondade vahelisele koostööle keelekursuste läbiviimise osas, kuid samas ei takista rakendada eesti keele õppe spetsialistide soovitusi ja parimat praktikat, et tagada kinnipeetavatele kaasaegne ja tulemuslik keeleõpe, mis vastab Euroopa Nõukogu raamdokumendis toodud keeleoskustasemetele. Eesti keele tunde vanglates viivad läbi võlaõigusliku lepingu alusel töötavad keeleõpetajad ning seeläbi mõjutab kvalifitseeritud ja andragoogika-alaste teadmistega keeleõpetajate nappus riigis ka vangide keeleõppe tulemuslikkust. Tulenevalt eeltoodust pean vajalikuks valdkonna selgemat koordineerimist ning eesti keele õpetajate puuduse probleemi süsteemset lahendamist.

Järgnevalt annan oma arvamuse nende Riigikontrolli poolt tehtud soovitude kohta, mis omavad puutumust vanglates läbiviidava eesti keele õppe korraldusega (vt siseministri vastuseid soovitudele auditiaruande punktist 27 või järgnevast tabelist).

Riigikontrolli soovitus	Ministrite vastused
<p>27. Riigikontroll soovib haridus- ja teadusministri koostöös kultuuriministri, sotsiaalministri, siseministri, rahvastikuministri ja justiitsministriga arvestada täiskasvanute eesti keele õppe tegevuste kavandamisel, rahastamisel ja elluviimisel ning asjaomaste arengukavade, tööplaanide jms koostamisel ja uuendamisel järgmist:</p> <ul style="list-style-type: none"> leppida kokku täiskasvanute eesti keele õppe valdkonna juhtimissüsteem ja asjaomaste riigiasutuste vastutus. Muu hulgas käsitleda, millises osas vajavad ülesanded täpsustamist ning kas ja millistes küsimustes oleks otstarbekas muuta valdkonna eestvedamine ja juhtimine kesksamaks; 	<p>Haridus- ja teadusminister: teeme ettepaneku luua ministeeriumide ülene ühisprogramm. HTM on valmis ühisprogrammi koostamist ja elluviimist juhtima.</p> <p>Kultuuriminister: soovitus on asjakohane ja tulevikku suunatud.</p> <p>Sotsiaalminister: peame soovitud oluliseks ja oleme valmis selle täitmisesse oma pädevuse raames panustama.</p> <p>Siseminister: leiame, et Riigikontrolli esitatud soovitude elluviimisel ja järgimisel on põhiroll Haridus- ja Teadusministeeriumil, kelle peamiseks ülesandeks on muu hulgas tagada keelepoliitika sihipärane ja tõhus areng. Siseministeerium saab koostöös teiste ministeeriumitega toetada ning panustada soovitude elluviimisesse ja tagada Siseministeeriumi vastutusvaldkonda kuuluvate täiskasvanutele suunatud eesti keele õppe tegevuste koordineeritus teiste ministeeriumite ja nende haldusaladesse kuuluvate keeleõppealaste tegevustega.</p> <p>Rahvastikuminister: Haridus- ja Teadusministeerium vastutab eesti keelepoliitika sihipärase ja tõhusa arengu ja selle strateegilise planeerimise, sh eesti keelepoliitika põhialuste ning eesti keele arengukava elluviimise eest. Seetõttu leiame, et Riigikontrolli kontrolliaruandes esitatud soovitude, kuidas tagada efektiivsem täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastus, järgimise eestvedajaks saab olla Haridus- ja Teadusministeerium. Siseministeerium saab koostöös teiste ministeeriumitega toetada ning panustada soovitude elluviimisesse ja tagada Siseministeeriumi vastutusvaldkonda kuuluvate täiskasvanutele suunatud eesti keele õppe tegevuste koordineeritus teiste ministeeriumite ja nende haldusaladesse kuuluvate keeleõppealaste tegevustega. Riigikontrolli esitatud soovitudega saame arvestada ka Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2019–2023 ette nähtud globaalse Eesti programmi väljatöötamisel.</p> <p>Justiitsminister: nõustun vajadusega leppida kokku asjaomaste riigiasutuste vastutus, hinnates sealjuures, kas ja millistes küsimustes oleks vaja muuta valdkonna juhtimine kesksamaks.</p>
<ul style="list-style-type: none"> igal ministeeriumil seada oma keeleõpetegevustele konkreetsed tähtajalised eesmärgid, nende saavutamist iseloomustavad näitajad ning esitada info maksumuse kohta allikate kaupa. Valdkonna koordineeritud arendamiseks tagada selle teabe jagamine ministeeriumite vahel; 	<p>Haridus- ja teadusminister: eesti keele kui teise keele õppe eesmärgid, nende saavutamist iseloomustavad näitajad, tegevused ja rahastusvajadused lepikakse kokku ühisprogrammi loomise käigus.</p> <p>Kultuuriminister: soovitus on asjakohane ja tulevikku suunatud.</p> <p>Sotsiaalminister: Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas osutatava eesti keele õppe pakkumise eesmärgiks on parandada muu peamise suhtluskeelega inimeste eesti keele oskust, et vähendada takistusi töö leidmisel või tööalasel arengul, ennetada töötust ning valmistada ette vajalike oskustega tööjõudu. Eesti Töötukassa (edaspidi töötukassa) pakub erinevaid tööturuteenuseid sh eesti keele õpet. Tööturukoolituste pakkumisel lähtutakse põhimõttest, et puuduliku eesti keele oskusega kliendid omandaksid vähemalt B1-tasemel eesti keele oskuse. Teadmispõhise poliitikakujundamise lahutamatuks osaks on mõjude hindamine. Lisaks ühekordsetele eesti keele koolituse mõjuanalüüsidele¹⁵ on töötukassa alustanud tegevusi mõõtmaks regulaarselt töötute eesti keele koolitusel osalemise mõju töötamisele. 2019. aasta kevadel koondas töötukassa info 2018. aastal pakutud eesti keele õppe osalejate ja maksumuse kohta ning jagas seda teiste täiskasvanute eesti keele õpet korraldavate asutuste ja ministeeriumitega. Riigikeele nõukojas on kokku lepitud, et sarnast ülevaadet eesti keele osutamise kohta hakatakse koostama igal aastal.</p>

¹⁵ https://www.tootukassa.ee/sites/tootukassa.ee/files/TOOTURUKOOLITUSE_MOJUANALUUS; <https://centar.ee/case-studies/eesti-keelest-erineva-emakeelega-taiskasvanute-eesti-keele-ope>.

Riigikontrolli soovitus	Ministrite vastused
	<p>Siseminister: Eesti kodakondsuse taotlemist toetavate keeleõppelepingutele on seatud konkreetsed tähtajalised eesmärgid, nende saavutamist iseloomustavad näitajad ning olemas on ülevaade keeleõppelepingute maksumusest. Teiste asjaomaste ministriumite vahel tuleks kokku leppida, millises formaadis seda teavet omavahel jagada.</p> <p>Rahvastikuminister: uussisserändajate kohanemisprogrammi raames pakutava algtaseme eesti keele õppele on seatud konkreetsed tähtajalised eesmärgid, nende saavutamist iseloomustavad näitajad koos kuludega. Täiskasvanute keeleõppega kokkupuudet omavate ministriumite ja nende allasutuste vahel on vajalik jõuda kokkuleppele, kui tihti ning millises formaadis keeleõppealast teavet omavahel jagada.</p> <p>Justiitsminister: kinnipeetavate riigikeele õpe on seotud Justiitsministriumi eesmärgiga tagada kinnipeetavate juhtumikorralduses riskidest lähtuv karistusaja planeerimine, sh vajaduspõhiselt planeeritud riigikeele õpe. Infot keeleõppetegevuste maksumuse kohta allikate kaupa jagab Justiitsministrium Kultuuriministriumiga „Lõimuv Eesti 2020“ arengukava iga-aastase aruandluse sisendina.</p>
<ul style="list-style-type: none"> koostada 2019. aasta jooksul ülevaade täiskasvanute eesti keele õppe ja rahastamise vajadusest sihtrühmade kaupa. Kooskõlastada riigieelarveprotsessis sihtrühmad ja koolitusmahud iga-aastaselt ning koordineerida pikemaajaline rahastus ja leppida kokku prioriteedid, sh välisloetuste planeerimisel. Vajaduse korral määrata kindlaks prioriteedid, millistele sihtrühmadele ja millises ulatuses piiratud ressursside tingimustes keskenduda; 	<p>Haridus- ja teadusminister: ülevaade on koostamisel ning valmib 2019. aasta jooksul.</p> <p>Kultuuriminister: soovitus on asjakohane ja tulevikku suunatud.</p> <p>Sotsiaalminister: Töötukassa eesti keele koolituse eelarve on osa tööturukoolituste eelarvest, mille vajadust prognoositakse ja eelarvestatakse tervikuna. Töötukassa tööturuteenuste eelarve kinnitatakse vastavalt teenuste vajadusele ehk sellele, milliseid teenuseid ja kui suures mahus kliendid vajavad, arvestades ühelt poolt klientide profiili ning teiselt poolt tööturu olukorda. Töötukassa osutab tööturuteenuseid eelkõige töötuskindlustuse vahenditest, mille sihtotstarbeline kasutamine on seadusega reguleeritud. Eesti keele õppe pakumist reguleerivate programmide (tööhõiveprogramm 2017–2020, ESF programmid) tegevused ja eelarvete kogumaht kinnitatakse kahe aasta lõikes ning teenuste lõikes eelarve kinnitatakse aastapõhiselt, arvestades tegelikke vajadusi.</p> <p>Rahvastikuminister: Vabariigi Valitsuse 100 päeva plaan näeb ette analüüsi ja ettepanekute koostamist eesti keelest erineva emakeelega inimestele pakutavate teenuste (sh kultuuriline mitmekesisus ja keeleõpe) väljatöötamiseks, mille eest vastutab kultuuriminister. Samuti näeb Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm aastateks 2019–2023 ette analüüsi ja ettepanekute koostamist tagasispõrdujatele, väljaspool Eestit elavatele rahvuskaslastele ja uussisserändajatele pakutavate teenuste väljatöötamiseks, mille eest vastutab rahvastikuminister. Nende kahe analüüsi tulemusena on koostatud 2019. aasta lõpuks tervikpilt erinevatele sihtrühmadele pakutavatest teenustest, rahastamisest ning arenguvajadustest, sh keeleõppetegevustest. Antud soovitus juures peame vajalikuks lisada, et oluline on leida jätkusuutlikud lahendused, kuidas sihtrühma liikmed saavad meetmest meetmesse vajadusel liikuda. Samuti tuleb valmis olla ka muutusteks sihtrühmade seas tulevikus.</p> <p>Justiitsminister: kinnipeetavad on püsivalt eesti keele õppe prioriteetne sihtgrupp tulenevalt nende keskmisest madalamast konkurentsivõimest tööturul ning nende nõrgast riigiidentiteedist, mis on ühtlasi potentsiaalseks sise- ja välispoliitiliseks ohuks, luues võimaluse kasutada konfliktiallikana eesti- ja venekeelse rahvastiku vastandumist.</p>
<ul style="list-style-type: none"> koostada riigieelarves täiskasvanute eesti keele õppetegevuste rahastamiseks eelnevalt kooskõlastatud rahastamisaotluste alusel ühisprogramm, võimaluse korral juba 2020. aasta riigieelarves, et tõhustada asjaomaste ministriumide koostööd; 	<p>Haridus- ja teadusminister: teeme Rahandusministriumile ettepaneku muuta kehtivat strateegilise planeerimise raamistikku nii, et oleks võimalik luua tulemusvaldkondade üleseid ühisprogramme. HTM on valmis ühisprogrammi juhtima.</p> <p>Kultuuriminister: soovitus on asjakohane ja tulevikku suunatud.</p> <p>Sotsiaalminister: arvestades eespool kirjeldatud tööturuteenuste rahastamise mudelit, on tööturuteenusena eesti keele õppe pakumine ühisprogrammi kaudu komplitseeritud, kuid toetame koostöö tõhustamist ja info vahetamist asjaomaste ministriumite vahel. Riigi eelarvestraateegia 2020–2023 protsessi raames kooskõlastasime eesti keele õpet puudutavad rahastusaotlused asjaomaste ministriumitega.</p>
<ul style="list-style-type: none"> esitada riigi eelarvestraateegia koostamisel aastateks 2021–2024 asjaomaste 	<p>Haridus- ja teadusminister: teiste ministriumidega kokkuleppel saab koostada kõiki sihtrühmi hõlmava täiskasvanute eesti keele kui teise keele</p>

Riigikontrolli soovitus	Ministrite vastused
<p>ministeeriumide kooskõlastatud rahastamisaotlus, mis põhineb keeleõppe eesmärkidel, vajadustel ja senistel tulemustel;</p>	<p>õppe ühisprogrammi, mille alusel püstitatakse eesmärgid, taotletakse rahastus ning kuhu koondatakse kõik erinevad keeleõppetegevused.</p> <p>Kultuuriminister: soovitus on asjakohane ja tulevikku suunatud.</p> <p>Sotsiaalminister: arvestades eespool kirjeldatud tööturuteenuste rahastamise mudelit, on tööturuteenusena eesti keele õppe pakkumine ühisprogrammi kaudu komplitseeritud, kuid toetame koostöö tõhustamist ja info vahetamist asjaomaste ministeeriumite vahel. Riigi eelarvestrateegia 2020–2023 protsessi raames kooskõlastasime eesti keele õpet puudutavad rahastusaotlused asjaomaste ministeeriumitega.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ pöörata tähelepanu välistoetuste ja Eesti Töötukassa rahaliste vahendite suurele osakaalule täiskasvanute keeleõppetegevuste rahastamisel, sellest tulenevatele riskidele ning keeleõppetegevuste rahastamise olukorras, kui välistoetused peaksid vähenema ja/või riiklik kohustuslik kaasfinantseering märkimisväärselt suurenema; 	<p>Haridus- ja teadusminister: toetame soovitusi.</p> <p>Kultuuriminister: soovitus on asjakohane ja tulevikku suunatud.</p> <p>Sotsiaalminister: Rahaliste vahendite sh välisvahendite jätkusuutlikkus ja väljumisstrateegiad on olulised küsimused, millega kindlasti teenuste planeerimisel arvestame.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kvalifitseeritud õpetajate piisavuse tagamiseks ja asjakohaste otsuste tegemiseks koostada piirkondade kaupa regulaarselt ülevaade: a) kui palju on riiklikult korraldatud keeleõppe raames täiskasvanuid koolitavaid eesti keele õpetajaid; b) kui suur osakaal üldharidussüsteemi eesti keele õpetajatest koolitab kõrvaltööna lisaks ka täiskasvanuid; c) milline on eesti keele õpetajate tegelik vajadus, et pakkuda kvaliteetset õpet nii üldharidussüsteemis kui ka täiskasvanutele, ning kas ja kuidas tagatakse õpetajate piisavus (tulevikus); d) kas keeleõpetajate kvalifikatsioon on piisav, neile vajalikud õppe- ja abimaterjalid ning õppemetoodika kättesaadavad ja kuidas toetada kvalifikatsiooni hoidmist/täiendamist; 	<p>Haridus- ja teadusminister: 1) keeleõppe pakkujad on enamasti erafirmad või MTÜd. Kõrgkoolid täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpetajaid eraldi ette ei valmista.</p> <p>2) Üldhariduskoolides töötavate eesti keele kui teise keele õpetajate andmed on Eesti hariduse infosüsteemis olemas, kuid registripõhiselt ei ole võimalik analüüsida, kas nad töötavad lisaks erasektoris Tasemeeksamiteks ettevalmistavate tasuta koolituste hangetel saavad osaleda vaid Keeleinspeksiooni heakskiidu ja HTMi koolitusloa saanud keelefirmad.</p> <p>3) Õpetajaid otseselt puudu ei ole, kuid on raskendatud eesti keele kui teise keele õpetajate leidmine nt Ida Virumaal. HTMi otsib probleemile lahendust.</p> <p>4) Puudub riiklik register erafirmades ja MTÜdes töötavate täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpetajate kohta. Täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpetajate koolitus toimub projektipõhiselt.</p> <p>Kultuuriminister: soovitus on asjakohane ja tulevikku suunatud.</p> <p>Sotsiaalminister: peame soovitusi oluliseks ja oleme valmis selle täitmisesse oma pädevuse raames panustama.</p> <p>Justiitsminister: kuna eesti keele õpetamine ei ole vanglateenistuse peaaesanne ning keeleõpetajad töötavad vanglates võlaõigusliku lepingu alusel, siis õpetajate koolitamine ja nende kvalifikatsiooni täiendamine jääb väljapoole Justiitsministeeriumi tegevusvaldkonda. Samal põhjusel pean oluliseks, et keskselt ja regulaarselt hinnataks, milline on eesti keele õpetajate tegelik vajadus riigis, ning kas nende kvalifikatsioon on piisav.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ koostada 2019. aasta jooksul ülevaade riigi korraldatud keelekoolitushangete tingimustest ja maksumustest hankijate ning sihtrühmade kaupa aastatel 2017–2019. Hinnaerinevuste korral selgitada välja põhjused, võimaluse korral ühtlustada hangete tingimusi ning soodustada hankijate koostööd; rakendada parimat praktikat, et raha efektiivsemalt kasutada; 	<p>Haridus- ja teadusminister: ülevaade 2019. aasta jooksul korraldatud keelekoolitushangetest kajastub 2020. aasta algul ilmuvas täiskasvanute keeleõppe ülevaates. Hangete hinnaerinevusi põhjustavad peamiselt kursuste maht ja ainekavades sisalduvad eri tegevused (nt õppereisid, mentorsüsteem).</p> <p>Kultuuriminister: soovitus on asjakohane ja tulevikku suunatud.</p> <p>Sotsiaalminister: Sotsiaalministeerium peab koostööd ja heade praktikate vahetamist teiste eesti keele õppe korraldajate ja teenusepakkujatega oluliseks riigikeele nõukoja kaudu. Samas juhime tähelepanu, et koolituse hinnaerinevused ei tulene ainult hanketingimustest. Lisaks hankekoolitusele pakub töötukassa eesti keele koolitust koolituskaardi alusel (osaleja valib ise koolituskaardi partnerite poolt pakkuva olemasolevatest koolitustest sobiva – koolituskaardi alusel võimaldatakse eesti keele koolitust, mis valmistab ette eesti keele tasemeeksamiks või A1-taseme saavutamiseks) ning maksab koolitustoetust tööandjale. Koolitused erinevad pikkuse, rühma suuruse, piirkonna, metoodika, sihtrühma vajaduste jms poolest. Erinevaid tegureid, mis hinda mõjutavad, on palju, mistõttu ei pruugi hanketingimuste ühtlustamine olla sihtrühma vajadusi piisavalt arvestav ja tulemuslik.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kajastada arengudokumentides, kas ja kuidas viiakse ellu Sotsiaalministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi tellitud ning Tallinna Ülikooli ja Eesti Rakendusuuringu Keskuse 	<p>Haridus- ja teadusminister: HTMi programmides on arvestatud asjakohaste uuringute järelduste ja soovitusetega (nt PIAACi andmetel tehtud analüüsid,</p>

Riigikontrolli soovitus	Ministrite vastused
<p>CentAR tehtud uuringus „Eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanute eesti keele õpe lõimumis- ja tööhõivepoliitikas: kvaliteet, mõju ja korraldus“ antud soovitus (1–13); kas valdkonna probleemid lahendatakse soovitatust erineval viisil või kas, miks ja millised uuringu soovitus ei ole asjakohased;</p>	<p>keelehoiakute uuring, Eesti keeleseisundi analüüs jms¹⁶). Võimalusel võtame soovitusel viidatud uuringu ettepanekuid arvesse täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpet puudutavates arengudokumentides.</p> <p>Kultuuriminister: soovitus on asjakohane ja tulevikku suunatud.</p> <p>Sotsiaalminister: Sotsiaalministeerium peab teadmispõhist poliitikakujundamist oluliseks, kuid arengukavades ja muudes arengudokumentides ei ole ühe uuringu soovitude elluviimise seiramine tavapärane praktika. Tavapärast seiratakse arengukavade eesmärke, mis on arengukavade koostamisel osapoolte vahel kokku lepitud. Tellitud uuringute poliitikasoovitude elluviimine sõltub erinevatest teguritest, mistõttu kõikide soovitude automaatne rakendamine ei ole võimalik. Antud uuringu soovitus on Sotsiaalministeeriumi kui ühe tellija hinnangul asjakohased ning uuringu soovitude elluviimist võiks jälgida riigikeele nõukoda. Soovitude täitmist võiks kajastada nõukoja iga-aastases ülevaates täiskasvanute eesti keele õppe pakkumise ja korralduse arengute kohta.</p> <p>Justiitsminister: nimetatud uuringus antud soovitus, mida on võimalik vanglates rakendada, on asjakohased, nendega arvestatakse tegevuste kavandamisel ning need kajastuvad Justiitsministeeriumi vanglate osakonna taasühiskonnastamise talituse tööplaanis.</p>
<ul style="list-style-type: none"> määrata riigikeele nõukoja tegevuse vorm, eesmärgid ja töö väljund Vabariigi Valitsuse või ministri otsusega, et suurendada selle nõukoja praktilist olulisust täiskasvanute eesti keele õppe korraldust puudutavate otsuste ettevalmistamisel. Luua otsustamiskord ja määrata kindlaks protsessid, mille tulemusena ministeeriumid räägiksid läbi ja kooskõlastaksid keeleõppetegevused, sh rahastamisaotlused riigieelarvest. Kindlustada, et nõukoja ettepanekud jõuaksid ühtsetel alustel arutlusele ja otsusteni asjaomaste ministeeriumide juhtkondades ning valdkonna juhtimisdokumentides; 	<p>Haridus- ja teadusminister: teeme ettepaneku moodustada ühisprogrammi koostamiseks ja rakendamiseks Vabariigi Valitsuse otsusega eri ministeeriumide otsustustasandi ametnikest riigikeele nõukoda, mis otsustab mh rahaliste vahendite taotlemise ja jaotamise üle.</p> <p>Kultuuriminister: soovitus on asjakohane ja tulevikku suunatud.</p> <p>Sotsiaalminister: peame soovitus oluliseks ja oleme valmis selle täitmiseks oma pädevuse raames panustama.</p> <p>Justiitsminister: nõustun vajadusega selgemalt määratleda riigikeele nõukoja tegevuse vorm, eesmärgid ja töö väljund.</p>
<ul style="list-style-type: none"> käsitleda koostatavas eesti keelepoliitika põhialustes täiskasvanute eesti keele õppega seonduvaid väljakutseid, arenguvajadusi ja -võimalusi. 	<p>Haridus- ja teadusminister: HTM käsitleb täiskasvanute eesti keele õppega seonduvaid väljakutseid, arenguvajadusi ja -võimalusi oma strateegilistes arengudokumentides.</p> <p>Kultuuriminister: soovitus on asjakohane ja tulevikku suunatud.</p> <p>Sotsiaalminister: peame soovitus oluliseks ja oleme valmis selle täitmiseks oma pädevuse raames panustama.</p> <p>Justiitsminister: nõustun soovitusel käsitleda täiskasvanute eesti keele õppega seonduvaid väljakutseid ja arenguvajadusi eesti keelepoliitika põhialustes, et selgelt välja tuua prioriteetsed arengusuunad ja tegurid, mis pärssivad valdkonna pikaajalise üleriigilise eesmärgi saavutamist.</p>

¹⁶ HTMi tellitud uuringud ja analüüsid: <https://www.hm.ee/et/tegevused/uuringud-ja-statistika-0>

Auditi iseloomustus

Auditi eesmärk

Riigikontrolli eesmärk oli analüüsida, kuidas Eesti riik rahastab ja korraldab eesti keele õpet täiskasvanutele, kelle emakeel ei ole eesti keel, ning hinnata, kas täiskasvanute keeleõppe korraldus on tõhus. Riigikontrolli arvates tooks keeleõppe ebatõhus korraldus kaasa riski, et keeleõpperaha ei kasutata säästlikult ja seatud eesmärgid jäävad täitmata.

Hinnangu andmise kriteeriumid

Täiskasvanutele eesti keele õpetamine on korraldatud tõhusalt, kui

- riigil on ülevaade keeleõppe sihtrühmadest ja nende vajadustest;
- riigiasutuste vastutus sihtrühmade keeleõppe eest on selgelt määratud;
- keeleõpet korraldavad riigiasutused teevad koostööd ja koordineerivad tegevusi, et täita sihtrühmade vajadused ning kasutada keeleõppeks mõeldud raha säästlikult;
- riigiasutuste koostöö ja tegevuste koordineerimiseks loodud kogud toovad regulaarselt välja valdkonna probleemid ja pakuvad välja lahendusi;
- keeleõppe rahastamine on stabiilne ja jätkusuutlik.

Auditi käigus ei anta auditeeritavatele hinnangut ühekaupa, hinnang antakse etteantud kriteeriumidele tuginedes eesti keele õpetamise korraldusele üldistatult.

Auditi ulatus ja käsitusviis

Täiskasvanute keeleõppena käsitleti auditis 18-aastastele ja vanematele mõeldud eesti keele kursusi, koolitusi, keelekümblust ja muid tegevusi, mille eesmärk on eesti keele oskuse parandamine. Keeleõppetegevuste hulka ei arvatud keeleõpet, mis toimus haridusasutuse õppekava osana.

Audit hõlmas aastatel 2014–2018 toimunud tegevusi ja nende maksumust ning 2019. aastaks kavandatud tegevusi ja maksumust aprillikuu seisuga.

Auditi põhiküsimus: kas täiskasvanutele eesti keele õpetamise korraldus on süsteemne ja koordineeritud?

Põhiküsimusele antud vastusele lisaks koostas Riigikontroll ülevaate, millised on riigiasutuste eesti keele õpetamist puudutavad ülesanded, tegevused, nende maksumus ja rahastamisallikad. Samuti analüüsiti, kas samade tegevustega tuleks jätkata ka edaspidi ning millise mõju tooks kaasa tegevuste lõpetamine.

Auditis ei hinnatud keeleõppetegevuste edukust ega mõju täiskasvanute eesti keele oskusele.

Audititoiminguid tehti Haridus- ja Teadusministeeriumis, Kultuuriministeeriumis, Sotsiaalministeeriumis, Siseministeeriumis ning Justiitsministeeriumis.

Auditi meetodika

Põhiküsimustele vastamiseks kasutati järgmist meetodikat:

- auditeeritud ministeeriumidelt küsiti andmeid¹⁷, et selgitada välja eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanutele eesti keele õpetamisega seonduv oluline info; sh

¹⁷ Andmepäring hõlmas järgmiste andmeväljade täitmist: tegevus; tegevuse eesmärk; tegevuse kirjeldus; tegevuse sihtrühm; tegevuse elluviimise periood; tegevuse kogumaksumus aastatel 2014–2018; tegevuse kavandatud maksumus aastal 2019;

- analüüsi ministriumide vastutusala kaupa keeleõppe tegevuste sihtrühmi ja tegevuse eesmärgi saavutamist/mõju hindamist;
- analüüsi keeleõppetegevuste maksumust erinevate allikate kaupa aastatel 2014–2018, kavandatavat maksumust aastal 2019 ja vajadust tegevusega jätkata;
- analüüsi ministriumide koostöid ja tegevuste koordineerimist riigikeele nõukoja koosolekute protokollide ja ministriumide esindajatega tehtud intervjuude põhjal;
- analüüsi dokumente. Saadi ministriumide koondatud infotabeli põhjal mõningane ülevaade keeleõppeteenuste maksumuse erinevustest ja valdkonna arengudokumentides sisalduvatest eri tasandite ning sihtrühmadega seotud eesmärkidest.

Järeldused tehti kriteeriumide alusel ning osaliselt teiseseid allikaid kasutades. Näiteks raha säästlikkuse kriteeriumi puhul piirdus Riigikontroll ministriumide kommentaaride ja tabelitega hangete maksumuste kohta, iga üksikut hanget seejuures vaatamata. Samuti piirduti näiteks õpetajate rakendatuse üle otsustades ministriumide kaudu saadud infoga, mitte ei tehtud otsepäringut Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmebaasist.

Tabel 1. Auditi käigus toimunud intervjuud ja kohtumised

Asutus	Kuupäev	Nimi
Haridus- ja Teadusministeerium	29.03.2019	Riina Koolmeister
Sotsiaalministeerium	27.03.2019	Annika Sepp
Siseministeerium	10.04.2019	Martin Tulit
Kultuuriministeerium	26.03.2019	Artjom Tepljuk
Justiitsministeerium	29.03.2019	Emma Bachmann

Auditi lõpetamise aeg:

Auditi toimingud lõpetati aprillis 2019.

Auditi meeskond:

Analüüsiosakonna peakontrolör Märt Loite ja vanemaudiitor Ermo Liedemann.

Kontaktandmed

Auditi kohta saab lisainfot Riigikontrolli kommunikatsiooniüksusest tel +372 640 0704 või +372 640 0777, e-post riigikontroll@riigikontroll.ee

Auditiaruande elektrooniline koopia (pdf) on saadaval koduleheküljel www.riigikontroll.ee.

Auditiaruande kokkuvõte on saadaval ka inglise keeles.

Auditiaruande number Riigikontrolli asjaajamissüsteemis on 2-1/80044/10.

tegevuse rahastamise allikad aastatel 2014–2018; tegevuse rahastamismahu muutus/stabiilsus aastatel 2014–2018; tegevuse jätkumine aastatel 2020+; tegevuse hinnanguline rahastamisvajadus aastatel 2020+; tegevuse planeeritav aeg aastatel 2020+; tegevuse rahastamise vähenemise või lõppemise eeldatav mõju; tegevuse elluviija / rakendamise eest vahetult vastutav(ad) asutus(ed); tegevuse seos teiste valitsemisalade asjaomaste tegevustega; tegevuse eesmärgi saavutamise / mõju hindamine.

Riigikontrolli postiaadress on:

Kiriku 2/4

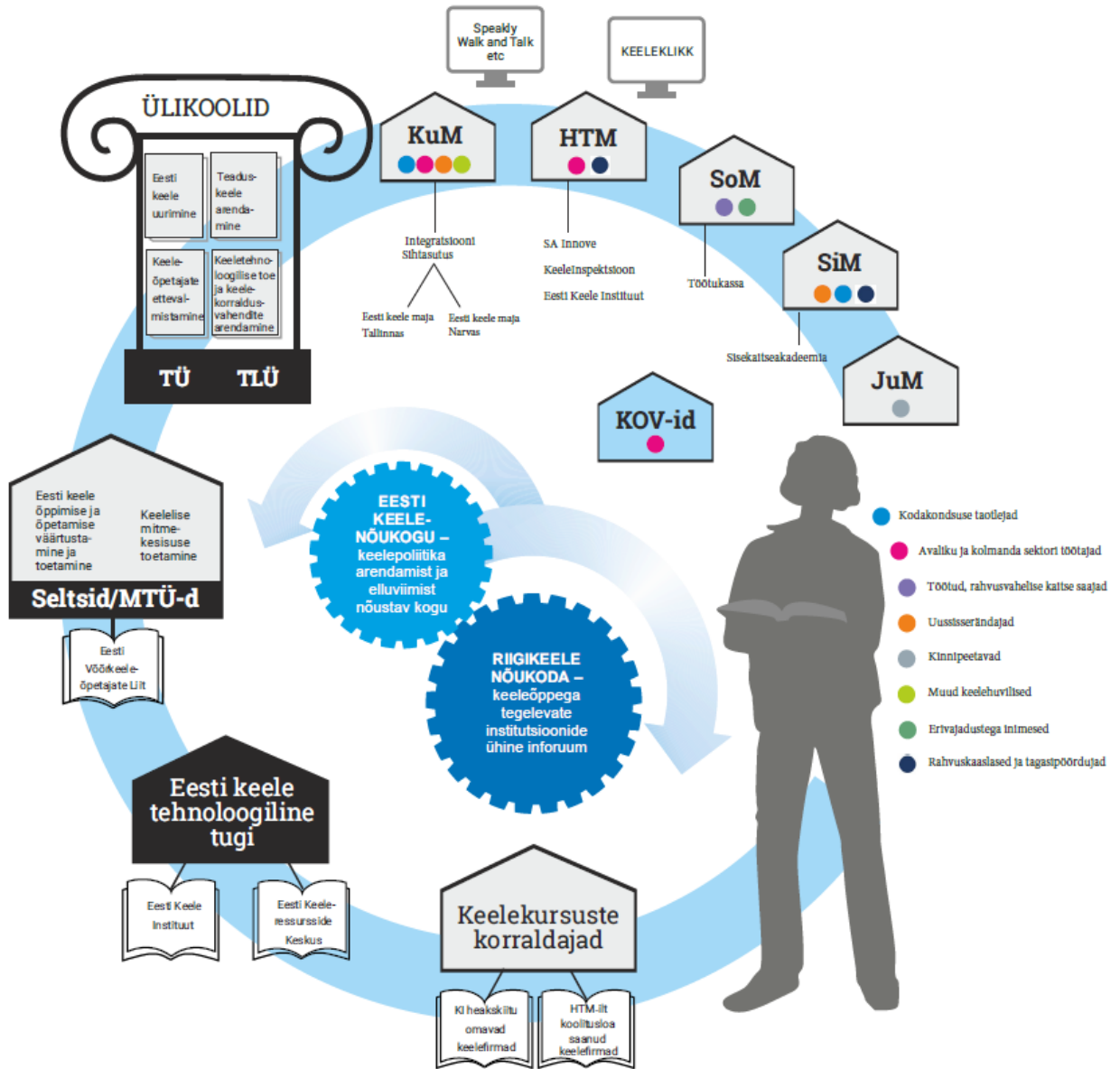
15013 TALLINN

Tel +372 640 0700

Faks +372 661 6012

riigikontroll@riigikontroll.ee

Lisa A. Täiskasvanute eesti keele õppe riikliku korralduse mudel

Allikas: Kultuuriministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium

Lisa B. Täiskasvanute eesti keele õppe riiklikult toetatud tegevused ja maksumus (eurodes) ajavahemikul 2014–2018 ning prognoos aastateks 2019+¹⁸

Tegevus	Tegevuse eesmärk	Tegevuse kirjeldus	Sihtrühm(ad)	Kogu- maksumus 2014–2018	Kavandatud maksumus 2019	Rahastamis- allikad 2014– 2019	Vajadus tegevust jätkata	Tegevuse lõpetamise või rahastamise vähendamise mõjud	Eesmärgi saavutamise / tegevuse mõju hindamine
HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUMI VALITSEMISALA									
1. Keeleõppekulude hüvitamine keeleseaduse ja kodakondsuseaduse alusel.		Tasemeeksami positiivselt sooritanutele tagastatakse keeleõppekulu maksimaalselt 320 eurot ühe taseme kohta. Kodakondsuse taotlemiseks sooritatud keeleeksami korral hüvitatakse õppekulu 384 euro ulatuses.	Kõik eesti keele tasemeeksami sooritajad.	1 620 000	200 000	Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Seadusest tulenevad kohustused jääksid täitmata.	Näitajaks on eksami sooritanute arv.
2. Eesti keele tasemeeksamite arendamine ja korraldamine.		Eesti keele tasemeeksamid vastavad rahvusvahelisele standardile, neid korraldatakse 4 korda aastas 4 tasemel vähemalt Eesti 4 piirkonnas (vajaduse korral ka välismaal, seni Helsingis).	A2-, B1-, B2- ja C1-tasemel eesti keele oskajad.	918 992	250 000	Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Eesti keele oskust pole võimalik riiklikult toendada.	Rahvusvahelise keeletestimise organisatsiooni ALTE auditi hinnang/ kvaliteedimärk.
3. Ida-Viru haridustöötajate keeleõpe.		2018. a septembrist alates on õppinud kokku 120 õpetajat: <ul style="list-style-type: none"> Narvas 24 õpetajat eesti keele C1-taseme kursusel; Sillamäel 12 õpetajat B2-taseme kursusel; Kohtla-Järvel 48 õpetajat B2-taseme kursusel; Jõhvis 12 õpetajat B2-tasemel kursusel. Kursuse lõpus tuleb sooritada kesk- või kõrgtasemel riiklik eksam.	Pedagoogid, kelle emakeel ei ole eesti keel ja kes ei valda piisavalt eesti keelt: üldhariduskoolide ja koolieelsete lasteasutuste õpetajad, eesti keele ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajad, kes soovivad parandada eesti keele oskust ja sooritada B2- või C1-taseme eksami.	440 000	110 000	Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Riiklikult pakutav keeletugi kaoks, kuid nõue osata eesti keelt vajalikul tasemel ei kao.	Kursus lõpeb tasemeeksamiga.
4. KOVide avatud taotlusvoor (keeleõppe tegevused, et tulla tööturul edukamalt toime).	Pakkuda piirkonnas keeleõpet neile, kelle ema- või kodukeel ei ole eesti k ja kes ei oska eesti k piisavalt.	Ebapiisava keeleoskusega elanikkonna keeleoskuse arendamine ja vajaduspõhine toetamine vaba- ja kogemusõppe kaudu. Projekti-põhine, taotluste alusel.	Kohalikud omavalitsused ja nende asutused.	285 537	Avatud taotlusvoor.	Euroopa Sotsiaalfond.	Ei.	Mitteformaalsete keeleõppevõimaluste vähenemine.	Projektis osalenute arv.

¹⁸ Tegevuste arv on veidi tinglik sõltuvalt sellest, kas ja kuidas ministriumid vähemmahukaid tegevusi grupeerisid.

Tegevus	Tegevuse eesmärk	Tegevuse kirjeldus	Sihtrühm(ad)	Kogu- maksumus 2014–2018	Kavandatud maksumus 2019	Rahastamis- allikad 2014– 2019	Vajadus tegevust jätkata	Tegevuse lõpetamise või rahastamise vähendamise mõjud	Eesmärgi saavutamise / tegevuse mõju hindamine
5. Eestikeelsele õppele ülemineku toetamine kutseõppeasutustes aastal 2020.	Toetada kutseõppeasutuste üleminekut eestikeelsele õppele.	Eesti keele B2- ja C1-taseme õpe Ida-Virumaa ja Tallinna kutseõppeasutuste õpetajatele. Peale auditoorse õppe koosnes kursus ka klubilisest (mitteformaalsest) õppest. See võimaldab õpetada keelt vahetult suheldes, suhelda eesti keeles ja laiendada eestikeelset suhtlusringkonda. Toimused kohtumised keelekohvikus, kus arutleti vabas vormis hariduse, kultuuri, elukeskkonna vms teemal. Klubilise õppe osa oli ka õppereis.	Kutseõppeasutuste õpetajad, kelle emakeel ei ole eesti keel.	343 280	Mis mahus keeleõppega jätkata, pole veel otsustatud.	Euroopa Sotsiaalfond.	Otsust pole veel.	Praegu on pakutud tasuta keeleõpet kõigile kutseõppeasutuste õpetajatele, kes soovivad. Kui kõik kursustel osalenud sooritasid tasemeeksami, poleks tulevikus kesksel keeleõpet vaja ning koolid ja õpetajad saaksid ise sobiva õppimisvõimaluse otsida.	Eksami sooritanute arv.
6. Täiskasvanutele kvaliteetse ja asjakohase täienduskoolituse pakkumine, et täiendada kutseoskusi.	Motiveerida täiskasvanuid õppima ning luua kvaliteetsed, paindlikud ning tööturuvajadusi arvestavad õppimisvõimalused.	Täienduskoolituse riikliku tellimuse kaudu pakutakse täiskasvanutele tööalaseid tasuta kursusi, et sõltumata haridustasemest ja majanduslikust olukorrast oleks neil võimalik saada vajalikku koolitust. Eesti keele õpe ei ole eraldi eesmärk, tööalase keeleoskuse arendamiseks mõeldud kursusi tellitakse vastavalt vajadusele.	Täiskasvanud inimesed, eelkõige need, kellel pole eri- või kutseharidust või kelle oskused on vananenud.	50 000	48 400	Euroopa Sotsiaalfond.	Jah.	Töölase eesti keele kursusi töötavatele inimestele võiks pakkuda Eesti Töötukassa.	Täiskasvanute elukestvas õppes osalemine on kasvanud.
7. „Keeletee“ ja „Keelekliki“ loomine ja ülalpidamine	Võimaldada eesti keelt õppida e-keskkonnas.	On loodud e-õppekeskkond eesti keele õppeks vene ja inglise keele baasil.	Kõik eesti keele õppijad.	500 000	300 000	Euroopa Sotsiaalfond/Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Seni on loodud võimalus õppida eesti keelt 0–B1-tasemel. Rahastuse puudusel jäaksid järgmised tasemed tegemata ja tagasisidet andev õpetaja lõpetaks töö.	Kasutajate arv (seni 60 000 kasutajat, neist pooled inglise keele baasil).
KULTUURIMINISTEERIUMI VALITSEMISALA									
1. Keeleline ja kultuuriline kümblus.	Aidata teisest rahvusest püsielanikel osaleda Eesti kultuurielus, praktiseerida eesti keelt ning toetada	Keelelise ja kultuurilise kümbluse klubi kasutab mitteformaalse õppimise meetodit, tegutseb eestikeelses keskkonnas ja tutvustab Eesti kultuurielu. Klubi liikmed	Püsielanikud ja uussisserändajad.	1 249 315	527 736	Euroopa Sotsiaalfond/Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Eesti k õppe nõudlus täiskasvanute hulgas on 10 korda suurem kui pakkumine. Katkeks stabiilne ja	Keeleõppe 2018. a uuring tõi välja mitu väärt asjaolu. Nt INSA koolitustel osalenute suur õpitahe. Üle 90%

Tegevus	Tegevuse eesmärk	Tegevuse kirjeldus	Sihtrühm(ad)	Kogumaksumus 2014–2018	Kavandatud maksumus 2019	Rahastamisallikad 2014–2019	Vajadus tegevust jätkata	Tegevuse lõpetamise või rahastamise vähendamise mõjud	Eesmärgi saavutamise / tegevuse mõju hindamine
	kultuuridevaheliste erinevuste väärtustamist ja avatud dialoogi.	kohtuvad regulaarselt kord nädalas, klubis osaleb kuni 16 liiget ning 2 eestvedajat. Iga liige võib kohtumisele kaasa võtta 2 külalist ning tegevuse eestvedajad võivad kaasata ka vähemalt C1-tasemel eesti keelt kõnelevaid isikuid.						mitmekesine keeleõpe. See võib kehvasti mõjutada mh tööturunäitajaid (keelt oskav inimene saab kergemini tööle).	neist õpib eesti keelt, et tööturul paremini hakkama saada. Õpitakse ka seetõttu, et tulla paremini toime igapäevaelus ja osaleda ühiskondlikus elus.
2. Lõimumiskoolitused.		Lõimumiskoolitustel on 3 moodulit: üldkeeleõpe A2-, B1- ja B2-tasemel (100 ja 120 akadeemilist tundi), kodakondsuseksamiks ettevalmistumine ja kultuurimoodul. Õpiti aktiivse õppe põhimõtet, et soodustada eesti keele kasutamist igapäevaelus. 31.12.2018. a seisuga on 2015–2018 eesti keele õppimiseks pakutud 6426 õppekohta.	Püsielanikud ja uussisserändajad.	1 775 676	454 557	Euroopa Sotsiaalfond (ESF) / riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Eesti k õppe nõudlus täiskasvanute hulgas on 10 korda suurem kui pakkumine. Katkeb stabiilse ja mitmekesise keeleõppe pakkumine. See võib kehvasti mõjutada mh tööturunäitajaid (keelt oskav inimene saab kergemini tööle).	2019 valmib Sise- ja Kultuuriministeeriumi vahehindamise aruanne ESFi kohanemis- ja lõimumismeetme kohta 2014–2018. Selle põhjal on INSA kursustega enim rahul uussisserändajad: 87% pidas õpet vajadusele vastavaks.
3. A1-taseme keeleõpe teisest rahvusest püsielanikele.		„Lõimuv Eesti 2020“ rakenduskavasse otsustati alates 2017 lisada raha A1-taseme keeleõppeks. Mitu ESFi toetatavat programmi alustas 2015 A2-taseme õpet, kuid ilmnas, et u 1000 õppuri keeleoskus ei võimaldanud sel tasemel õppida. Vajaduse suurendada A1-taseme keeleõpet toob selgelt välja ka 2018 uuring: A1-taseme koolituste pakkumine peaks jätkuma nii, et eesti keelt oleks võimalik hakata õppima juhendaja toel. NB! Tegevus toimub 2019 eesti keele majades.	Teisest rahvusest püsielanikud.	183 353	Rahastamine jätkub nr 4 all.	Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Eesti k õppe nõudlus täiskasvanute hulgas on 10 korda suurem kui pakkumine. Katkeb stabiilne ja mitmekesine keeleõpe. See võib kehvasti mõjutada mh tööturunäitajaid (keelt oskav inimene saab kergemini tööle).	
4. Eesti keele majade tegevus.	Tagada riigi kehtestatud keelenõuete täitmiseks vajaliku ja kvaliteetse eesti keele õppe kättesaadavus.	Eesti k majades toimuvad suhtluskursused, töökohtades keelekoolitus ja keelenõustamine. Testimisvõimalus on mitmekesisem, tutvuda saab kodakondsuseksami ülesannetega; toetatakse projekte, mis loovad võimalusi õppida keelt tegevuste kaudu: nt tööjõuvahetusprogramm.	Teisest rahvused püsielanikud ja uussisserändajad.	1 538 462	1 800 000	Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Eesti k õppe nõudlus täiskasvanute hulgas on 10 korda suurem kui pakkumine. Katkeb stabiilne ja mitmekesine keeleõpe. Võib mõjutada kehvasti mh tööturgu.	Kuna eesti k majade tegevuse korraldamine Tallinnas ja Narvas on alles stardifaasis, on nendele hinnangu andmine ennatlik.

Tegevus	Tegevuse eesmärk	Tegevuse kirjeldus	Sihtrühm(ad)	Kogumaksumus 2014–2018	Kavandatud maksumus 2019	Rahastamisallikad 2014–2019	Vajadus tegevust jätkata	Tegevuse lõpetamise või rahastamise vähendamise mõjud	Eesmärgi saavutamise / tegevuse mõju hindamine
SOTSIAALMINISTEERIUMI VALITSEMISALA									
1. Rahvusvahelise kaitse saajate eesti keele õpe.	Rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja kaitse saanud isikutele on tagatud vastuvõutustingimused ja toetavad teenused, lähtudes nende kultuurilistest, soolistest, usulistest, keelelistest jms taustast.	AS Hoolekandeteenused majutuskeskuse teenuse pakkujana korraldab eesti keele õppe rahvusvahelise kaitse taotlejatele ning majutuskeskustes Vaol ja Vägeval viibivatele rahvusvahelise kaitse saajatele. Sobivad kursused leiti vabaturult. Ka tugiisik aitas kursuse leidmisel, kui vaja. Tartu Rahvaülikool pakub rahvusvahelise kaitse saajatele eesti keele õpet tasemetel A1-A2 300h ulatuses. Tartu Rahvaülikool on välja töötanud ka eesti keele õpetamise metoodika sihtkeele baasil ja õppematerjalid. Arendatakse metoodikat ja materjale, mille põhjal õpetada keelt kirjaoskamatutele. Toimub individuaal- ja rühmaõpe. Keeleõpet on valmis pakkuma Eesti eri piirkonnad, lähtudes sellest, kus kaitse saanud inimesed elavad.	Rahvusvahelise kaitse saanud inimesed.	262 360	292 080	AMIF.	Jah.	Rahastuse lõppemisel on rahvusvahelise kaitse saanute võimalus eesti keelt õppida piiratum, arvestatakse vähem kaitse saanute seisundiga (läbitud trauma, kirjaoskamatust jms). Tegevuse lõppemine või vähendamine pidurdaks kaitse saanute kohanemist ja lõimumist Eestis, nende tööle saamist, toimetulekut igapäevaelus.	Süsteemselt ei ole rahvusvahelise kaitse saanute eesti keele õppe tulemuslikkust hinnatud. Võrreldavad tulemused on olemas alates perioodist, mil keeleõpe on olnud ühtse rahastusega ja toimunud ühtse metoodika alusel.
2. Eesti keele õpe tööturukoolitusena tööturuteenuste ja toetuste seaduse alusel.	Heaolu arengukava eesmärk vähendada eesti ja teisest rahvusest inimeste tööturunäitajate lõhesid.	Eesti keele õpe tööturuteenusena A1–C1-tasemel, tellitakse hankega koolitusrühmale.	Registreeritud töötud.	3 442 897	1 115 000	Töötukassa.	Jah.		Mitte-eestlaste tööhõivenäitajad on viimasel kahel aastal paranenud, kuid raske öelda, kas see on seotud sellega, et eesti keele õppimise võimalused on suurenenud.
3. Eesti keele õpe koolituskaardiga valitsuse määruse „Tööhõiveprogramm“ alusel.	Heaolu arengukava eesmärk on vähendada eesti ja teisest rahvusest inimeste tööturunäitajate vahet.	Eesti keele õpe tööturuteenusena A1–C1-tasemel, osaleja valib ise sobiva koolituse koolituskaardi-partnerite pakumiste seast.	Registreeritud töötud ja alates 2017 töötajad, kes vastavad sihtrühma tingimustele (töötuskindlust vähemalt 12 kuud 36 kuu jooksul; väiksem sissetulek kui Eesti keskmine brutokuupalk).	4 583 172	4 441 000	Töötukassa.	Jah.		

Tegevus	Tegevuse eesmärk	Tegevuse kirjeldus	Sihtrühm(ad)	Kogumaksumus 2014–2018	Kavandatud maksumus 2019	Rahastamisallikad 2014–2019	Vajadustegevust jätkata	Tegevuse lõpetamise või rahastamise vähendamise mõjud	Eesmärgi saavutamise / tegevuse mõju hindamine
4. Eesti koolituskulude hüvitamine töötajale valitsuse määruse „Tööhõiveprogramm“ alusel.	Heaolu arengukava eesmärk on vähendada eesti ja muust rahvusest inimeste tööturunäitajate vahet.	Töötajad saavad taotleda oma töötajate eesti keele oskuse parandamise kulude hüvitamist 80% ulatuses, kuid mitte rohkem kui 2000 eurot töötaja kohta.	Töötajad ja nende töötajad.	354 101	2 090 000	Töötukassa.	Jah.		
5. Tööturukoolitus lisa sihtrühmadele: ESF TAT „Tööturuteenuste osutamine tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks“.	Heaolu arengukava eesmärk: vähendada eesti ja muust rahvusest inimeste tööturunäitajate vahet.	Eesti keele õpe tööturuteenusena A1–C1-tasemel, tellitakse hanke teel koolitusrühmale või osaleja valib ise sobiva koolituse koolituskaardi-partnerite pakumiste seast.	Vanaduspensioniealsed, kes ei ole tööga hõivatud ja on töötusijana arvele võetud.	23 701	24 000	Töötukassa / Euroopa Sotsiaalfond.	Jah.	Võimalik viia vajaduse korral täielikult töötukassa eelarvesse.	
6. Tööturukoolitus lisa sihtrühmadele (ESF TAT „Tööturuteenuste osutamine töövõimereformi sihtrühmale“).	Heaolu arengukava eesmärk: vähendada eesti ja muust rahvusest inimeste tööturunäitajate vahet.	Eesti keele õpe tööturuteenusena A1–C1-tasemel, tellitakse hanke teel koolitusrühmale või osaleja valib ise sobiva koolituse koolituskaardi-partnerite pakumiste seast.	Vähenenud töövõimega isikud, kes on töötud (sh õppivad töötud), või koondamisteatega töötusijad.	895 169	590 000	Töötukassa / Euroopa Sotsiaalfond.	Jah.	Võimalik viia vajaduse korral täielikult töötukassa eelarvesse.	
7. Tööturukoolituskulude (sh eesti keele õpe) hüvitamine teatud sihtrühmade värbamisel.	Heaolu arengukava eesmärk vähendada eesti ja muust rahvusest inimeste tööturunäitajate vahet.	Töötajale hüvitatakse eelneval kokkuleppel töökoolituskulu kuni 2500 eurot ühe töötaja kohta 2 aasta jooksul töötaja tööle asumisest.	1) Noored vanuses 16–29; 2) vanaduspensioniealsed; 3) töötud rahvusvahelise kaitse saanud.	8237	8000	Töötukassa / Euroopa Sotsiaalfond.	Jah.	Võimalik viia vajaduse korral täielikult töötukassa eelarvesse.	
8. Euroopa Globaliseerumise Fondi toetus.	Heaolu arengukava eesmärk: vähendada eesti ja muust rahvusest inimeste tööturunäitajate vahet.	A1–C1-taseme eesti keele õpe tööturuteenusena, tellitakse hankega koolitusrühmale või osaleja valib ise sobiva koolituse koolituskaardi-partnerite pakumiste seast.	Euroopa Globaliseerumise Fondi sihtrühm (08.2015–05.2016 Eesti Energia, Nitroferdi, Viru Keemia Grupi koondatud töötajad).	208 202	0	Töötukassa / Euroopa Globaliseerumise Fond.	Ei.	Ühekordne projekt.	
SISEMINISTEERIUMI VALITSEMISALA									
1. Algtaseme eesti keele õpe uussisse-rändajatele.	Aidata algtaseme keeleõppega uussisse-rändajatel Eestis kohanedada, luua eeldused osaleda Eesti ühiskonnas, sh tööhõives, elukestvas õppes ja kodanikuühiskonnas.	Euroopa Sotsiaalfondi perioodi 2014–2020 prioriteetse suuna 2 meetme 2.6 „Võimaluste loomine Eestis elavate ning ühiskonda vähelõimunud püsielanike aktiivse hõive ja ühiskondliku aktiivsuse suurendamiseks ja uussisse-rändajate kohanemise ja hilisema lõimumise toetamiseks“ tegevus 2.6.2 „Kohanemiskoolituste väljatöötamine, piloteerimine ja rakendamine“.	Uussisse-rändajad ehk välismaalased, kellel on elamisloa või -õigus ja kes on Eestis elanud vähem kui 5 aastat.	1 235 520	720 000	Riigieelarve (maksutulud) / Euroopa Sotsiaalfond.	Jah.	Riigi pakutud ja rahastatud keelekoolituste nõudlus on suurenenud. Kui neid vähendada, on keeruline rakendada välismaist tööjõudu ning tagada välismaalaste Eestis tõhus kohanemine ja lõimumine. Perspektiivis:	Statistikaameti uurib, kas tegevuse tulemusena on keelekursusel saadud teadmised ja oskused osalejaid igapäevaelus aidanud ning kasuks tulnud, mh tööturul.

Tegevus	Tegevuse eesmärk	Tegevuse kirjeldus	Sihtrühm(ad)	Kogu- maksumus 2014–2018	Kavandatud maksumus 2019	Rahastamis- allikad 2014– 2019	Vajadus tegevust jätkata	Tegevuse lõpetamise või rahastamise vähendamise mõjud	Eesmärgi saavutamise / tegevuse mõju hindamine
								keeleoskusega inimesed lõimuvad vähem, keerulisem tööturul hakkama saada, suurem sõltuvus sotsiaaltoetustest jms.	
2. Eesti keele koolitused Eesti kodakondsuse taotlemiseks.	Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2016–2019 p 6.4: võimaldada Eesti kodakondsust soovivatele inimestele lepingut, mille kohaselt pakub riik tasuta eesti keele kursusi kõigile, kes soovivad kodakondsust taotleda, ning võimaldab neile keeleõppeks tasustatud õppepuhkust.	Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2016–2019 p 6.4: võimaldada Eesti kodakondsust soovivatele inimestele lepingut, mille kohaselt pakub riik tasuta eesti keele kursusi kõigile, kes soovivad kodakondsust taotleda, ning võimaldab neile keeleõppeks tasustatud õppepuhkust.	Välismaalane, kes soovib Eesti kodakondsust ja kes 1) on vähemalt 15 a vana; 2) on elanud Eestis elamisloa või -õiguse alusel vähemalt 5 aastat; 3) ei ole viimase 2 aasta jooksul enne lepingu sõlmimist osalenud riigi rahastatud või kaasrahastatud eesti keele õppes; 4) kelle suhtes ei ole kodakondsuse seaduse § 21 lg-s 1 sätestatud asjaolu.	50 000	1 250 000	Riigieelarve (maksutulud).	Vajadus selgub täpselt pärast katseprojekti lõppu aastal 2019; ent juba aasta alguses on registreeritud huvilisi 1700.	Vähem eesti kodanikke ning suurem surve teistele eesti keele koolituste pakkujatele.	Tegevuses osalenud on sooritanud vajalikul tasemel eesti keele tasemeeksami ning esitanud taotluse PPA-le Eesti kodakondsuse omandamiseks.
3. Eesti keele kursus eesti keelest erineva emakeelega sisseastujatele (Narva; Jõhvi; Kohtla-Järve).	Enne erialavalikut on tutvutatud kõikide Sisekaitseakadeemia erialadega; – eesti keele oskus on paranenud; – akadeemia eesti keele sisseastumisteks valmistatud.	Eesti keele kursus Sisekaitseakadeemia eesti keele sisseastumisteks paremaks õnnestumiseks, samuti erialade tutvustus, et sisseastujad oleksid teadlikud oma valikutest.	Sisekaitseakadeemias õppida soovijad, kelle emakeel ei ole eesti keel.	6176	1455	Riigieelarve /Sisekaitseakadeemia rahastus + omaosalus.	Osaliselt vaja.	Eesti siseturvalisust tagavate teenistujate järelkasvu koolitamise vähenemine.	Viimastel aastatel on eesti k oskus kursusel osalenutel pisut parem. Kuna Ida-Viru noorte keeleoskus on kesine ja puudub praktika, ei õnnestu kursustega taset eriti parandada.
4. Eesti keele B1-taseme koolituste korraldamine päästekomandodes.	Päästjate eesti keele oskus vastab vähemalt B1-tasemele.	Eesti keele tasemekoolituse korraldamine B1-tasemel Päästameti Ida päästekeskuses, et abistada ja toetada päästjaid eesti keele omandamisel ja riigikeele oskuse nõudega vastavusse viimisel, kodakondsuseksami sooritamiseks.	Päästjad Ida-Virumaa päästepiirkonna päästekomandodes.	38 095	7 890	Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Päästja ei õpi ära eesti k, ei suuda seetõttu osaleda koolitustel, omandada päästja kutset või sooritada kutseeksami. Keelt mittevaldav päästja ei vasta kutsestandardile. Päästja peab tegema ennetustööd kogukonnas, suhtlema mees-	1) eesti k riigieksamini edukas sooritus ja tunnistuse esitamine; 2) Keeleinspektiooni kontrolli päästjate keeleoskuse üle; 3) töölt vabastatakse need, kes keelt ei valda ega võta vastu pakkumist seda õppida. Päästjad, kes

Tegevus	Tegevuse eesmärk	Tegevuse kirjeldus	Sihtrühm(ad)	Kogumaksumus 2014–2018	Kavandatud maksumus 2019	Rahastamisallikad 2014–2019	Vajadus tegevust jätkata	Tegevuse lõpetamise või rahastamise vähendamise mõjud	Eesmärgi saavutamise / tegevuse mõju hindamine
								konna ja kannatanutega. Et pakkuda kvaliteetset teenust, peavad töötajad vastama nõuetele ja olema arenguvõimelised.	tahavad eesti k omandada, õpivad tööandja korraldatud kursustel ning sooritavad eksami. Asutus saab pakkuda kvaliteetset teenust.
5. Eesti keele B1-taseme koolituste korraldamine päästekomandodes.	Päästjate eesti keele oskus vastab vähemalt B1-tasemele, päästjad hoiavad ja tõstavad eesti keele oskuse taset.	Eesti keele B1-taseme koolitus Päästeameti Põhja päästeskus, et toetada päästjaid keeleoskuse omandamisel ja riigikeele oskuse nõudega vastavusse viimisel.	Päästjad Põhja päästepiirkonna päästekomandodes .	0	12 500	Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Sama mis eelmises reas.	Sama mis eelmises reas.
JUSTIITSMINISTEERIUMI VALITSEMISALA									
1. Kinnipeetavate riigikeele õpe A1–C1-tasemel.	Eesti keelest erineva emakeelega kinnipeetavate riigikeeleoskus on piisav, et vanglast vabanemise järel toime tulla Eesti ühiskonnas; tugevnenud side Eesti kultuuriruumi, ühiskonna ja infoväljaga parandab võimalust tööle saada ning vähendab seeläbi korduvkuritegude riski.	Vanglates õpetatakse riigikeelt Euroopa keeleõppe raamdokumendis kirjeldatud tasemetele: A1, A2, B1, B2 ja C1. Muu emakeelega kinnipeetavate eesti keele oskust testitakse ja vajaduse korral motiveeritakse õppima riigikeelt. Vanglates korraldavad riigikeele õpet riigikeele õppe korraldajad. Alates A2-tasemest makstakse kinnipeetavatele riigikeele õppimise eest tasu. Õppematerjalid ja hinnangud riigikeeleõppe süsteemile vanglas tellitakse välistelt ekspertidelt.	Kinnipeetavad.	962 573	238 485	Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Riigikeelt saaks õpetada vähematele kinnipeetavatele. Endiste vangide kesine konkurentsivõime tööturul väheneks veelgi ning sissetuleku puudumine suurendab korduvkuriteo toimepaneku riski. Vähese keeleoskusega kaasnev nõrk side ühiskonnaga, sh ühtses infoväljas mitteosalemine, suurendab nii sise- kui ka välispoliitilist ohtu, võimaldades kasutada eesti- ja venekeelse rahvastiku vastandumist konfliktiallikana.	Tegevuse mõju hinnatakse riigikeelekursustel osalenud ja tasemeeksami sooritanute arvude põhjal. Igal aastal esitatakse KuM-ile LE 2020 arengukava täitmise aruanne, milles on kirjas, kui palju kinnipeetavaid õpinguid alustas ja positiivselt lõpetas. 2013 tellis vanglate osakond auditi riigikeeleõppe süsteemi kohta Eesti vanglates, milles tehtud ettepanekute elluviimine jätkub. Riigikeele õppe süsteemi hinnatakse uuesti 2021. a.
2. Esmaste riigikeele õpikute (katseõpikute) trükkimine.	Vanglates on eesti k omandamise õppevara; neis tutvustatakse mh eesti kultuuri, ajalugu ning kirjandust;	Vanglate osakonna tellimisel koostatud esmaste õpikute trükkimine ning kasutamine vanglates.	Kinnipeetavad.	9150	0	Riigieelarve (maksutulud).	Ei.	Katseõpikute kasutamine on lõppenud. Täiendatud ja parandatud õpikute kordustrükkide kulu on	2013 korraldatud hindamise põhjal tellis vanglate osakond õppekavade ja õpikute vastavusse viimise EN

Tegevus	Tegevuse eesmärk	Tegevuse kirjeldus	Sihtrühm(ad)	Kogu- maksumus 2014–2018	Kavandatud maksumus 2019	Rahastamis- allikad 2014– 2019	Vajadus tegevust jätkata	Tegevuse lõpetamise või rahastamise vähendamise mõjud	Eesmärgi saavutamise / tegevuse mõju hindamine
	kajastatakse eetilisi väärtusi: pere, ausus jms. Keeleõpe on seotud Eesti ühiskonna ja kultuuriga, et toetada integreerumist.							arvestatud kinnipeetavate riigikeele õppe kuludesse	keeletasemetega. A1-, A2- ja B1-taseme õppekavad ja õpikud on täiendatud ja kooskõlas EN keeletasemetega.
3. Riigikeele oskuse määramise sõeltestide soetamine.	Kinnipeetavate eesti keele oskuse tase on määratud adekvaatselt ning koostatud õpperühmad on ühtlase tasemega.	Eesti keele oskuse taseme väljaselgitamiseks vajalike sõeltestide sisseostmine. Testid võimaldavad määrata isiku sobival tasemel (A1–C1) õpperühma.	Kinnipeetavad.	450	0	Riigieelarve (maksutulud).	Ei.	Ühekordne tegevus.	Hindavad vanglate riigikeeleõppe korraldajad, suheldes õpetajate ja õppuritega. Rühmade keeletase on ühtlasem pärast seda, kui peale testimise toimub ka vestlus. Nõnda saab kokku panna ühtlasema tasemega rühmad.
4. Riigikeele õppekavade korrigeerimine ning õpikute täiendamine (A1-, A2- ja B1-tase).	Vanglate riigikeele õpe ja hindamine vastab Euroopa Nõukogu keeleõppe raamdokumendis kirjeldatud tasemetele ja oskuste mõõtmisele.	A1-, A2- ja B1-taseme ainekavade vastavusse viimine Euroopa Nõukogu keeleoskustasemetega ning õpikute parandamine ja täiendamine.	Kinnipeetavad.	44 890	0	Riigieelarve (maksutulud).	Ei.	A1-, A2-, B1-taseme õppekavad ja õpikud on täiendatud; B2-taseme tarvis pole raha – ei saa tagada täielikult raamdokumendi kohast õpet.	Mõju saab hinnata 2019 lõpus, võrreldes kursuse alustanute ja lõpetanute arvu enne ja pärast täiendatud õppekavade ja õpikute kasutuselevõttu 2018.
5. Riigikeele õpikute lisamaterjalide koostamine (A1-, A2- ja B1-tase).	Vanglates kasutatakse õpikute lisamaterjale, mis on koostatud 2013 auditi „Hinnang riigikeele õppe süsteemile Eesti vanglates“ põhjal ja mis toetavad suulise k omandamist ja kursuse lõpetamist.	Vanglates kasutatavate A1-, A2- ja B1-taseme riigikeele õpikute kuulamisharjutuste helindamine ning õpiku lisana hääldamisharjutuste koostamine ja helindamine.	Kinnipeetavad.	0	8722	Riigieelarve (maksutulud).	Ei.	A1-, A2- ja B1-taseme õpikute lisamaterjalid valmivad 2019. a aprillis; B2-taseme lisamaterjalide puudumine pärsib kinnipeetavate keeleõppe tulemuslikkust.	Tegevus hakkab mõjutama riigikeele õpetamist alates 2019. a maist.
6. Demokraatliku venekeelse trükimeedia võimaldamine.	Venekeelsed kinnipeetavad saavad maailma infovälja kätte emakeeles, kallutamata kujul. Nõnda suureneb sise- ja välis- turvalisus, ühiskonna	Väljaannete Novoje Vremja, Vedomosti ja Novaja Gazeta tellimine kõikidesse vanglatesse.	Kinnipeetavad.	42 163	29 880	Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Ebapiisava eesti k oskusega kinnipeetavate soov keelt õppida väheneb. Vabanedes ei jätkata nad eesti k õppimist ja/või suhtle-	Mõju ei ole eraldiseisvalt hinnatud. Tegevuse eesmärgipärasus tugineb üldistel õpimotivatsiooni ja integratsiooni

Tegevus	Tegevuse eesmärk	Tegevuse kirjeldus	Sihtrühm(ad)	Kogu- maksumus 2014–2018	Kavandatud maksumus 2019	Rahastamis- allikad 2014– 2019	Vajadus tegevust jätkata	Tegevuse lõpetamise või rahastamise vähendamise mõjud	Eesmärgi saavutamise / tegevuse mõju hindamine
	sidusus. Vähelõimunud osalevad ühiskonnas uute teadmiste kaudu; soov eesti keele õppida ja kasutada suureneb.							mist ning tema riigi-identiteet ei tugevne.	soodustavatel põhimõtetel.
7. Eesti-vene kultuuriruumi loengud kinnipeetavatele.	Tugevnenud riigi-identiteedi kaudu on vähenenud nii riigisidus kui ka välispoliitiline oht, kuna neutraliseerunud on võimalus kasutada konfliktiallikana eesti- ja venekeelse rahvastiku vastandumist. Kinnipeetavate motivatsioon eesti keelt õppida ja kasutada on suurenenud.	Eestis elavate vene päritolu isikute rahvusidentiteedi küsimuste käsitlemine kultuuri ja ajaloo kontekstis. Igas vanglas toimub 10 90minutilist loengut-kohtumist (60 min loeng, 30 min arutelu); igal loengul-kohtumisel osaleb 8–12 kinnipeetavat.	Kinnipeetavad.	0	5000	Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Ebapiisava või puuduva eesti keele oskusega kinnipeetavate sisemine motivatsioon riigikeelt õppida langeb. Vabanedes ei jätkata isik eesti keele õppimist ja/või eesti keeles suhtlemist ning tema riigiidentiteet ei tugevne.	Mõju ei ole hinnatud. Tegevus ei ole lõppenud. Esmase tagasiside analüüsi koostatakse juulis 2019.
8. Kohtumised eesti-vene kultuuritegelastega.	Eesti ühiskonna sidusus on suurenenud, erineva keele- ja kultuuritaustaga inimeste ühiskonnaelus osalemise ning demokraatlikke väärtuste jagamise kaudu. Kinnipeetavate sisemine motivatsioon eesti keelt õppida ja kasutada on kasvanud.	Eestis elavate eri rahvustest kultuuritegelaste esinemised vanglas. Osaliselt mitmekeelsed.	Kinnipeetavad.	4000	0	Riigieelarve (maksutulud).	Jah.	Ebapiisava või puuduva eesti keele oskusega kinnipeetavate sisemine motivatsioon riigikeelt õppida väheneb. Vabanedes ei jätkata eesti keele õppimist ja/või eesti keeles suhtlemist ning tema riigiidentiteet ei tugevne.	Mõju ei ole eraldiseisvalt hinnatud. Tegevuse eesmärgipärasus tugineb üldistel õpimotivatsiooni ja integratsiooni soodustavatel põhimõtetel.

Allikas. Riigikontrolli auditeeritud ministriumide andmetel